

Perspekt 2.0

7. - 9. klasse

Undervisningsmateriale til
arbejdet med elevernes sociale
og emotionelle kompetencer

ROCKWOOL
FONDEN
Intervention

DANSK CENTER FOR
UNDERVISNINGSMILJØ
Viden til praksis

Udgivet af DCUM i 2018. Henvendelser vedrørende materialet kan rettes til dcum@dcum.dk

Projektgruppe
Marianne Laflor og Kathrine Høj Bastrup

Redaktion
Christian Rudbeck

Ansvarshavende
Jannie Moon Lindskov, direktør DCUM

Grafik og Layout
Vokseværk – vokseverk.dk
Illustrationer: Black Strokes

Fotos
Mette Johnsen, Daniel Laflor,
Kasper Thye Buchradt og Guy Moscoso

Tryk
GP-tryk

ISBN
978-87-92007-98-8

Indhold

Forord	6
Om Perspekt 2.0	6
Opbygningen af Perspekt 2.0	7
Færdigheder i Perspekt 2.0	8
Introduktion til Perspekt 2.0, modul III	9
Sådan får du mest muligt ud af at bruge Perspekt 2.0, modul III	11
Perspekt 2.0, modul III – forslag til læringsmål	12
Kapitel 1: Introduktion til Perspekt	16
Kapitel 2: Mine signaler til andre	22
Kapitel 3: Mine signaler til andre på nettet	28
Kapitel 4: At vise interesse	34
Kapitel 5: Kommunikation	40
Kapitel 6: Digital kommunikation	48
Kapitel 7: Fakta, antagelser og mening	54
Kapitel 8: Kilder (valgfrit)	62
Kapitel 9: Synsvinkler	68
Kapitel 10: Konsekvenser	76
Kapitel 11: Konsekvenser ved digital kommunikation	82
Kapitel 12: At finde forklaringer	88
Kapitel 13: At skabe overblik	96
Kapitel 14: Planlægning	102
Kapitel 15: At træffe en beslutning	106
Kapitel 16: Afslutning af Perspekt	112

Forord

Med Perspekt 2.0 får grundskolerne en mulighed for at arbejde systematisk, langsigtet og struktureret med elevernes sociale og psykiske undervisningsmiljø.

Perspekt er oprindelig udviklet af Jane Vinter og Allan Mads Knægt med finansiering af ROCKWOOL Fonden, og udviklingen af materialet er foregået i samarbejde med psykologer og en række undervisere på forskellige folkeskoler. Underviserne har bidraget med autentiske situationer og hverdagsproblematikker, hvilket har sikret materialet høj grad af praksisrelevans.

Dansk Center for Undervisningsmiljø har revideret Perspekt, hvilket har resulteret i denne nye udgave, Perspekt 2.0. Indholdet er tilpasset den virkelighed dagens skoleelever er en del af, og har til formål at styrke elevernes fællesskab og øge deres trivsel.

Tak til ROCKWOOL Fonden, som har finansieret udarbejdelsen af materialet.

Jannie Moon Lindskov
Dansk Center for Undervisningsmiljø

Om Perspekt 2.0

Perspekt 2.0 er et danskudviklet undervisningsmateriale, der sigter mod at øve elevers emotionelle, sociale og personlige færdigheder. Målet er at styrke elevernes trivsel og skabe et godt undervisningsmiljø. Materialet er udviklet i tæt samarbejde

med lærere og har derfor en høj grad af praksisrelevans. Perspekt 2.0 er baseret på et grundsyn om, at **sociale, emotionelle og personlige færdigheder** er noget der kan læres og øves, præcis på samme måde som fag-faglige færdigheder.

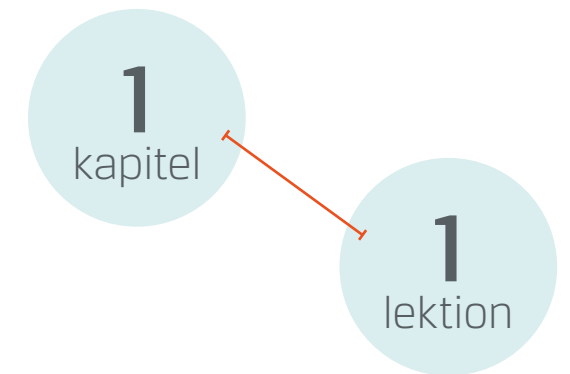
Opbygningen af Perspekt 2.0

Materialet er udarbejdet i tre alderssvarende moduler med hvert deres fokus og formål målrettet henholdsvis **0.-3. klasse, 4.-6. klasse og 7.-9. klasse**. Hvert modul består af 15 eller 16 kapitler. Undervisningen kan varetages af en eller to af klassens faste lærere eller pædagoger eller en af skolens AKT-medarbejdere eller lignende. Det er mest hensigtsmæssigt, hvis det er den samme, der gennemfører et modul i én klasse. Øvelserne kan naturligvis bruges som repetition senere, hvis det skønnes givtigt, efter at det enkelte modul er gennemført.

De fleste af kapitlerne koncentrerer sig om én færdighed. Hvert kapitel svarer til én lektion, og indeholder en kort introduktionstekst til læreren om lektionens emne og kapitlets fokuspunkter i punktform. Til de fleste kapitler findes illustrationer og/eller arbejdsark, som skal forberedes inden lektionen begynder. Nogle arbejdsark skal vises på smartboard eller lignende, mens andre skal kopieres og udleveres til eleverne.

Læringssynet i materialet tager udgangspunkt i barnet og dets forudsætninger, men i lige så høj grad i det fællesskab, som barnet skal lære og deltage i. Materialet består af forskellige typer øvelser, som f.eks. rollespil, leg og klassesamtaler. Til hver øvelse er det angivet, hvordan denne øvelse gennemføres. I de øvelser, hvor der ikke står hvor mange elever, der skal spørges (f.eks. i øvelser mærket "klassesamtale" og "klasseøvelse"), er det læreren, der afgør hvor mange elever, der skal sige noget. I nogle kapitler tilbydes forskellige værktøjer, der understøtter læringen.

Der er udarbejdet **læringsmål** for de enkelte lektioner i de tre moduler. Læringsmål og de tilhørende tegn på læring står indledningsvist i det enkelte modul. Materialet er udarbejdet, så **forberedelsen** for den enkelte underviser er overskuelig.

Til hvert kapitel, der svarer til en lektion, er fremhævet de ting, der evt. skal printes eller på anden vis forberedes til lektionen. Derudover kræver det naturligvis en grundig gennemlæsning af kapitlet. I hver lektion er undervisningen tilrettelagt, så der indgår varierede arbejdsformer.

Praksis kan vise sig anderledes; underviseren vil have den klareste fornemmelse af dette og derfor ofte også efter gennemlæsning vide, om der skal indtænkes øvrige aktiviteter for den enkelte klasse i dagens lektion. Underviseren vurderer derudover, om der evt. skal lægges bevægelsespauser ind, for at elevernes koncentration kan bevares. I enkelte af kapitlerne er der øvelser, der er valgfrie. Her vurderer underviseren, om der er tid nok til at gennemføre øvelsen og om indholdet i øvelsen er relevant for eleverne.

Nogle aktiviteter indebærer løsning af opgaveark, hvorfor det kan være en god idé, at hver enkelt elev får en mappe, hvor disse kan samles og opbevares. Til nogle lektioner er der udarbejdet illustrationer, der kan printes – evt. i A3 format – og hænges op i klassen for at understøtte læringen og bruges til løbende at repetere denne. Da kompetencerne er alsidige kan de desuden repeteres i flere forskellige fag og sammenhænge, hvis de hænger synligt i klassen.

Færdigheder i Perspekt 2.0

Emotionelle færdigheder handler om, at kunne opdage, fortolke og respondere konstruktivt på egne og andres følelser.

Sociale færdigheder er de færdigheder, der er nødvendige for at være sammen med andre mennesker på en hensigtsmæssig måde.

Personlige færdigheder har ofte karakter af strategier eller tilgange til en bestemt personlig tilstand eller problematik.

Selv om omdrejningspunktet for undervisningen i Perspekt 2.0 generelt ikke er formidling af faglig viden, er der alligevel kapitler, hvor **begrebsforståelse** er det centrale. Et eksempel på dette er de kapitler, der handler om fakta, meninger og antagelser. Det er sund fornuft at handle på baggrund af fakta frem for rygter, men forudsætningen er selvfølgelig, at eleverne ved, hvad et fakta overhovedet er. Der er derfor kapitler i Perspekt, som arbejder med at definere dette.

Introduktion til Perspekt 2.0, modul III

Perspekt 2.0 modul III er målrettet 7.-9. klassetrin. Formålet med undervisningen i Perspekt 2.0 modul III er at øge elevernes:

- opmærksomhed på de signaler, de sender til andre
- opmærksomhed på fakta, antagelser og mening
- forståelse for, at mennesker kan have forskellige holdninger
- forståelse for, at alle handlinger har konsekvenser
- evne til at kommunikere på en assertiv og hensigtsmæssig måde
- evne til at træffe hensigtsmæssige valg

Det vil være forskelligt fra klasse til klasse, hvornår det er hensigtsmæssigt at gennemføre forløbet. Det vurderer den professionelle, der kender klassen.

Læringsmål

Ifølge Folkeskolereformen skal den danske folkeskoles styrker og faglighed fastholdes og udvikles, så alle børn bliver så dygtige, som de kan. Reformen har desuden overordnede mål om, at betydningen af elevernes sociale baggrund skal mindskes, og trivslen i skolen øges.

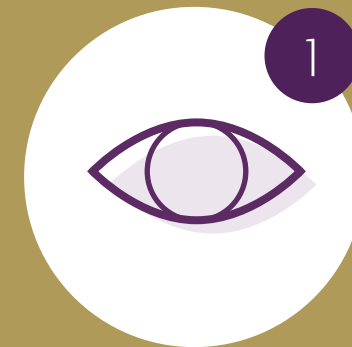
For at tilgodese den enkelte elevs læring er der med reformen lagt op til læringsmålsstyret undervisning. Ved at tage udgangspunkt i klare konkrete læringsmål kan underviseren tydeliggøre for eleverne, hvad de skal lære. For at imødekomme denne aktuelle pædagogiske og didaktiske praksis er der opstillet læringsmål for hvert kapitel.

Sådan får du mest muligt ud af at bruge Perspekt 2.0 III

Kig på lektionens **fokuspunkter** for at danne dig et overblik over indholdet og læs derefter kapitlet igennem.

Kig under forberedelser, og find de nødvendige illustrationer og arbejdsark (perspekt2.dk). Print eventuelle arbejdsark

Gennemfør undervisningen som beskrevet.

Lav en **opsamling** af de vigtigste pointer ved afslutningen af lektionen. Hold fast i læringen videre ved at bruge trinnene etc. i den videre dagligdag.

Perspekt 2.0, modul III – læringsmål

Kapitel 1: Introduktion til Perspekt

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan personlige, sociale og emotionelle færdigheder har betydning i et klassefællesskab.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne beskriver forskellige personlige, sociale og emotionelle færdigheder. 2. Eleverne deltager i udarbejdelsen af <i>klassens aftale</i> og accepterer denne. 3. Eleverne identificerer og vurderer egne færdigheder – også i et udviklings-perspektiv.

Kapitel 2: Mine signaler til andre

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan kropssprog indgår som et væsentligt element i kommunikation mellem mennesker.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne redegør for de forskellige signaler og elementer, der indgår som en del af kropssproget. 2. Eleverne giver eksempler på situationer, hvor kropssprog betyder mere end ord. 3. Eleverne identificerer forskellige typer kropssprog og redegør for kommunikationen.

Kapitel 3: Mine signaler til andre på nettet

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan adfærd på internettet sætter digitale spor.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne reflekterer over, hvordan de fremstiller sig selv på nettet. 2. Eleverne skaber bevidsthed om, hvordan indhold på nettet kan være medvirkende til at skabe et billede af en person. 3. Eleverne indgår i en diskussion om, hvilke tiltag, der kan begrænse uhensigts-mæssige digitale spor.

Kapitel 4: At vise interesse

Læringsmål	Eleverne viser interesse i kommunikationen med andre – evt. ved hjælp af tre huskeregler fra værktøjet `At vise interesse`.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne identificerer betydningen af at vise interesse i en samtale. 2. Eleverne viser interesse ved at bruge de tre huskeregler. 3. Eleverne anvender uddybende spørgsmål i praksis.

Kapitel 5: Kommunikation

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan hensigtsmæssig adfærd kan gavne kommunikation, samt hvordan adfærd generelt påvirker kommunikation.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne deltager i en dialog om de tre udtryksformer: passiv, aggressiv og assertiv kommunikation. 2. Eleverne øver sig i at anvende assertiv kommunikation. 3. Eleverne anvender assertiv kommunikation i praksis.

Kapitel 6: Digital kommunikation

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan ansigtsløs kommunikation kræver noget særligt af både afsender og modtager.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne deltager i en dialog om ansigtsløs kommunikation. 2. Eleverne forstår de særlige vilkår, der gør sig gældende for ansigtsløs kommunikation. 3. Eleverne tager højde for denne viden og kommunikerer hensigtsmæssigt – også digitalt.

Kapitel 7: Fakta, antagelser og mening

Læringsmål	Eleverne har viden om fakta, antagelser og mening.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne skelner imellem fakta og ikke-fakta. 2. Eleverne redegør for begreberne fakta, antagelser og mening. 3. Eleverne forklarer begrebernes funktion og eventuelle begrænsning.

Kapitel 8: Kilder

Læringsmål	Eleverne kan vurdere en kildes troværdighed og anvendelighed.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne beskriver forskellige kilder og den viden, kilden kan levere. 2. Eleverne øver sig i at vurdere forskellige kilders troværdighed og anvendelighed. 3. Eleverne vurderer kritisk forskellige kilders troværdighed og anvendelighed.

Kapitel 9: Synsvinkler

Læringsmål	Eleverne har viden om, at en sag kan beskrives fra forskellige vinkler, fordi mennesker har forskellige synspunkter, og at det kan kvalificere en beslutning at sætte forskellige synspunkter i spil.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne bliver opmærksomme på, at forskellige mennesker kan have forskellige synspunkter. 2. Eleverne øver sig i at sætte sig ind i andre menneskers synspunkter. 3. Eleverne inddrager andre menneskers synspunkter for at indgå et acceptabelt kompromis.

Kapitel 10: Konsekvenser

Læringsmål	Eleverne kan analysere situationer og redegøre for konsekvenser af handlinger og udsagn.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne øver sig i at forudse mulige konsekvenser. 2. Eleverne redegør for situationers mulige konsekvenser på kort og lang sigt. 3. Eleverne reflekterer over fordele og ulemper ved forskellige handlinger.

Kapitel 11: Konsekvenser ved digital kommunikation

Læringsmål	Eleverne har viden om, hvordan der kan være utilsigtede, men langsigtede, konsekvenser forbundet med nogle digitale handlinger.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne bliver opmærksomme på, at også digital adfærd har konsekvenser. 2. Eleverne øver sig i at tænke på kort- og langsigtede konsekvenser af digitale handlinger. 3. Eleverne reflekterer over tiltag, der kan begrænse utilsigtede konsekvenser ved digitale handlinger.

Kapitel 12: At finde forklaringer

Læringsmål	Eleverne kan analysere forskellige situationer og formulerer mulige forklaringer på udfaldet af en given situation.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne identificerer og redegør for mulige årsager, der ligger til grund for udsagn og handlinger. 2. Eleverne redegør for forklaringer og skelner mellem eksterne årsager og personlige årsager. 3. Eleverne vurderer og opstiller forskellige årsager og argumenterer for sandsynlige forklaringer.

Kapitel 13: At skabe overblik

Læringsmål	Eleverne kan skabe sig et overblik over elementer i en kompleks opgave med henblik på at løse den optimalt.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne følger en instruktion, der kan give overblik. 2. Eleverne stiller sig relevante spørgsmål inden løsningen af en opgave. 3. Eleverne opdeler opgaver i mindre delopgaver eller sætter delmål for at skabe sig overblik.

Kapitel 14: Planlægning

Læringsmål	Eleverne kan udarbejde en prioriteret rækkefølge af mindre delopgaver i planlægningen af en større opgave.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne redegør for forskellige delopgaver, som en del af løsningsforslaget til en problemstilling. 2. Eleverne prioriterer rækkefølgen af forskellige delopgaver. 3. Eleverne planlægger aktiviteter ud fra en vurdering af tidsforbrug.

Kapitel 15: At træffe en beslutning

Læringsmål	Eleverne træffer realistiske beslutninger, der er baseret på relevante overvejelser.
Tegn på læring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eleverne deltager i en dialog om det at træffe beslutninger. 2. Eleverne vurderer beslutninger ud fra informationer og mulige konsekvenser. 3. Eleverne opstiller personlige og realistiske mål ud fra en vurdering af informationer, muligheder og konsekvenser.

Kapitel 16: Afslutning af Perspekt

Kapitlet fungerer som en opsamling på arbejdet med Perspekt 2.0 modul III, og der er derfor ikke formuleret læringsmål for arbejdet i dette kapitel.

Introduktion til Perspekt

Introduktion til underviseren	17
Introduktion: Formål med Perspekt	18
Indhold i Perspekt	19
Klassens aftale	20
Egenvurdering	20
Opsamling	21

Introduktion til underviseren

I dette første kapitel introduceres eleverne til arbejdet med Perspekt 2.0. Hensigten er at opbygge et stærkt fælles grundlag for trivsel og læring i klassen.

I denne lektion skal eleverne foretage en egenvurdering af nogle af de færdigheder, materialet beskæftiger sig med. Egenvurderingen tages op igen i materialets afsluttende kapitel, hvor den skal hjælpe den enkelte elev til selvrefleksion. Der er i materialet et gennemgående fokus på at hjælpe hinanden trods forskelligheder. I denne sammenhæng er det vigtigt at forpligte hver enkelt elev på en hensigtsmæssig, rummelig og loyal adfærd i undervisningen. Dette kapitel indeholder derfor en indgåelse af 'klassens aftale'.

Fokuspunkter:

- Eleverne gøres bekendt med, at man kan have evner på mange forskellige områder
- Der gives eksempler på indholdet i Perspekt
- Eleverne aftaler spilleregler for Perspekt-timerne
- Eleverne vurderer deres egne kompetencer på udvalgte områder

Forberedelser: Forbered illustrationer til kapitel 1, print **arbejdsark 1.3** og **1.4** til hver elev til brug i hhv. øvelse 1.3 og 1.5.

1.1 Introduktion: Formål med Perspekt

Klassesamtale

Vis eleverne jobannoncen på **illustration 1.1**.

Bed dem give eksempler på, hvad man skal kunne for at komme i betragtning til denne stilling – begynd med de faglige kompetencer, og forklar eleverne, at det er de kompetencer, man får via uddannelse og arbejds erfaring.

Gentag med de personlige og sociale kompetencer – hvilke personlige og sociale kompetencer efterspørges?

Vis dernæst eleverne jobannoncen på **illustration 1.2.**

Bed dem om at komme med idéer til, hvad der kan stå i en sådan annonce, og skriv det på tavlen.

Hjælp dem ved at spørge:

Hvad tror I, kunderne synes, at en tjener skal være god til?

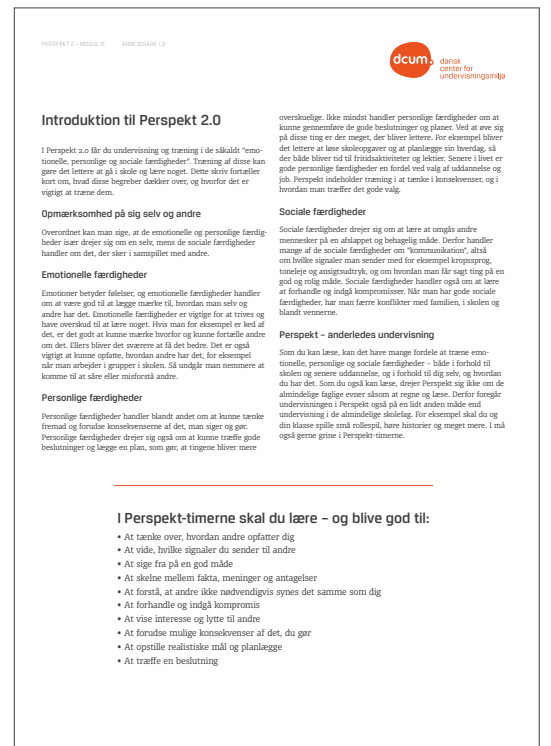
Hvad tror I, kollegerne i køkkenet synes, den nye tjener skal være god til?

Hvad tror I, de andre tjenere synes, den nye tjener skal være god til?

1.2 Indhold i Perspektiv

Gennemgang

Uddel nu **arbejdsark 1.3**, og giv eleverne tid til at læse det. Svar på eventuelle spørgsmål.

1.3 Klassens aftale

Klassesamtale

Det er hensigtsmæssigt, hvis klassen aftaler nogle spilleregler for Perspekt-timerne. Du skal derfor guide klassen igennem en sådan aftale.

Eleverne vil igennem programmet komme til at spille rollespil, diskutere, lege osv. Eleverne skal have lyst til at deltage i aktiviteterne og i nogle kapitler have lyst til at stille egne autentiske eksempler til rådighed for klassen. Klassens aftale skal derfor afspejle trykthed og tillid.

Perspekt-timerne skulle gerne være præget af megen latter, og klassens aftale skal derfor også indeholde noget om, at vi griner sammen og også nogle gange af hinanden (f.eks. rollespil). Men vi gør ikke nar af hinanden, vi fornærmer og ydmyger ikke hinanden eller lignende.

Derudover bør aftalen indeholde almindelige samværsregler – som f.eks. at alle er til stede, når timerne begynder, at man skal lade være med at være højroestet, at man skal lade andre komme til orde osv.

1.4 Egenvurdering

Plenum og individuelt arbejde

Uddel **arbejdsark 1.4** til hver elev, og fortæl, at de nu skal prøve at vurdere sig selv i forhold til nogle af de kompetencer, I indledte lektionen med at tale om.

Husk at samle arkene ind efter lektionen – de skal bruges igen i den sidste lektion i Perspekt-forløbet.

PERSPEKT 2 – MODUL 6

ARK 1.4

dcum

dansk center for undervisningsmidler

Egenvurdering – Introduktion til Perspekt

Dato: _____

Navn: _____

I denne øvelse skal du prøve at vurdere dig selv i forhold til nogle af de kompetencer, undervisningen i Perspekt handler om at udvikle. Din vurdering skal ikke bruges af andre end dig selv, så prøv at være helt ærlig, når du svarer. Du kan evt. få hjælp ved at se på nogle af de udsagn, der står nederst på dette ark, men du må også meget gerne selv færdiggøre sætningerne med dine egne ord.

Arket samles ind af din lærer efterfølgende. Din lærer gemmer det, og så får du det tilbage, når I afslutter forløbet.

Du skal gøre nedenstående sætninger færdige:

Jeg er god til _____

Jeg gør mig umage med _____

Jeg har øvet mig på _____

Jeg øver mig lige nu på _____

Jeg vil gerne blive bedre til _____

Mulige afslutninger på ovenstående sætninger:

At hjælpe andre. At holde styr på mine ting. At være en god kammerat. At spørge andre om hjælp. At invitere andre med i det, jeg laver. At spørge andre, om jeg må være med i deres gruppe. At lytte til, hvad andre fortæller. At sige min mening. At tænke over det, andre siger. At finde på idéer. At løse konflikter. At anerkende andre. At skelne mellem fakta og ikke-fakta. At være bevidst om mine antagelser. At være kritisk i forhold til det jeg ser, hører eller læser. At skabe overblik. At planlægge. At være bevidst om, hvordan jeg påvirker andre. At sige fra på en god måde. At være bevidst om mulige konsekvenser. At respektere andres holdning.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Jobannonce – hvad skal man være god til?
- Hvad kan man være god til i skolen?
- Klassens aftale
- Egenvurdering

Mine signaler til andre

Introduktion til underviseren	23
Hvad tror du mest på – krop eller tale?	24
Kropssprogets signaler	24
Det første indtryk	25
Præsentation	26
Opsamling	27

Introduktion til underviseren

I dette kapitel bevidstgøres eleverne om kropssproget og dets betydning for kommunikation. I denne sammenhæng omfatter kropssproget al nonverbal kommunikation og dermed ikke kun gestik og kropsholdning, men også mimik og ansigtsudtryk. Det har stor værdi at kunne aflæse de signaler, andre sender, men det er lige så vigtigt at fokusere på de indtryk, man selv giver de personer, man er sammen med. Hvis eleverne er i stand til at mærke de signaler, deres egen krop sender, f.eks. når de står i en vanskelig eller potentielt problematisk situation, er de betydeligt bedre rustet til en refleksiv adfærd i situationen. Elevernes evne til at aflæse andres kropssprog vil ligeledes kunne bidrage positivt til fællesskabet, idet eleverne kan bringe denne evne i spil i mødet med andre mennesker.

Da Perspekt 2.0, modul III henvender sig til elever på 7.-9. klassetrin, som inden for en overskuelig fremtid skal stifte bekendtskab med et nyt miljø i forbindelse med brobygningsinitiativer, en ungdomsuddannelse eller et eventuelt fritidsjob, er der i dette kapitel fokus på de nonverbale signalers betydning for "det første indtryk".

Fokuspunkter:

- Via introøvelser oplever eleverne, at kropssproget betyder mere end ord
- Eleverne introduceres til typer af kropssprog og deres signalværdi
- Via en historie introduceres eleverne til "Det første indtryk"
- Eleverne øver sig via rollespil på brugen og aflæsningen af kropssprog, tale og adfærd i forbindelse med "Det første indtryk"

Forberedelser: Forbered illustrationer til kapitel 2, print og klip 3 set af kortene på **arbejdsark 2.2** til øvelse 2.4 "Præsentation".

2.1 Hvad tror du mest på – krop eller tale?

Introøvelse

Bed en af eleverne komme op til tavlen og sætte sig på din stol. Vedkommende skal forestille at sidde i klassen i en undervisningstime. Bed eleven se ud, som han eller hun keder sig grumt (slænger sig i stolen, gaber, lukker øjnene osv.). Spørg klassen:

Hvis jeg spørger X nu, om han hører efter – og han så svarer ja. Tror jeg så på ham?

Hvorfor eller hvorfor ikke?

Bed eleverne i detaljer beskrive elevens kropssprog.

Bed nu en anden elev komme op til tavlen, og bed vedkommende reagere med stor ligegyldighed (kigger væk, op i luften, fløjter, knipser) på det, du siger. Sig nu:

Hvad synes du om mine nye sko?

Spørg klassen:

Hvis X nu svarer ”Ja ja, de er enormt flotte – sådan nogle vil jeg også gerne have” og fortsætter med at kigge væk, tror jeg så, at hun mener det?

Hvorfor eller hvorfor ikke?

Bed igen eleverne beskrive kropssproget i detaljer.

Tal til sidst med dem om, at kropssproget tit afslører os.

2.2 Kropssprogets signaler

Introøvelse

Tal med eleverne om, at hvis vi vil vide, hvad andre mennesker tænker og føler, skal vi ikke kun lægge mærke til, hvad de siger. Det er vigtigt også at holde øje med, hvordan de taler med kroppen og ansigtet – hvordan de bruger deres kropssprog.

Spørg, om de ved, hvor meget information vi mennesker (og altså dermed også eleverne selv) sender til andre via kropssprog, og fortæl efterfølgende, at den samlede information fordeler sig cirka således:

Kropssprog 80 %

Lyde 10 %

Tale 10 %

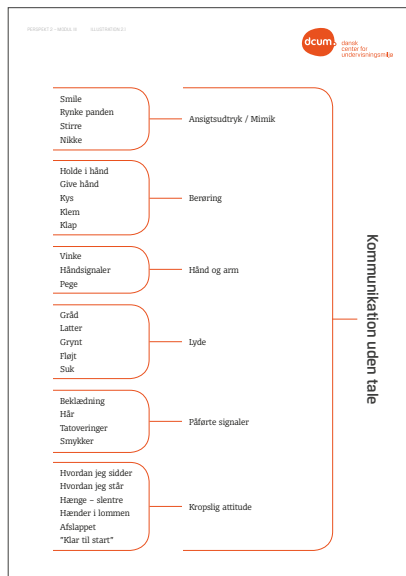
Fortæl eleverne, at der er mange signaler, der ikke kommer fra det, vi siger. Også påklædning, frisurer, kropsholdning m.m. fortæller andre en masse.

Vis nu eleverne **illustration 2.1**, og fortæl dem, at vi mennesker kan signalere både tanker og følelser – og ikke mindst holdninger – ved hjælp af de signaler, vi sender med vores mimik, gestik, lyde, tøj m.v.

Gennemgå **Illustration 2.1** sammen med eleverne, og demonstrér sammen med klassen nogle af signalerne.

Hvordan kan holdninger komme til udtryk via kropssproget og det (tøj, smykker, emblemer, T-shirt-logo etc.), vi har på, og måden, vi går, sidder eller står på?

Pointér, at dette kun er eksempler. Der findes mange flere!

2.3 Det første indtryk

Historie

Fortæl eleverne, at I nu skal arbejde videre med betydningen af kropssprog og den måde, man opfører sig på. Fortæl dem følgende historie:

Nora og hendes klassekammerater i 9. B skulle i praktik. Nora havde talt med en vejleder om sine praktikønsker; hun ville gerne prøve at stå i en forretning, og hun var meget interesseret i mode. Det var lykkedes vejlederen at finde en praktikplads i en tøjforretning nede i byen. Nora var gået forbi forretningen et par gange og havde kigget ind ad vinduerne. Det var en dyr dametøjsforretning, hvor de også solgte tasker og sko. Butikken hed Boutique Monique, den var indrettet helt i hvidt, og de kunder, hun så gå ind og ud af butikken, kom i pelse og dyrt designertøj.

Nora elskede mode, men ville aldrig gå i det tøj, de solgte i butikken. Faktisk ville hun meget hellere have været i praktik i en anden tøjforretning, Devil's Choice, hvor de solgte jeans med huller og sorte T-shirts med sjove logoer og sådan noget. Men i Devil's Choice var de ikke interesserede i praktikanter, og den dyre forretning var bedre end ingenting – der var flere af hendes klassekammerater, som slet ikke havde fået deres praktikønsker opfyldt. Noget kan man vel altid lære, tænkte hun, og glædede sig til at prøve at stå på den anden side af disken.

Om morgenen den første praktikdag gjorde hun sig umage med at vælge noget smart tøj. Hun iførte sig sine sorte hullede gamacher, en kort sort nederdel med en stor sikkerhedsnål, sine hvide basketballstøvler og en lille T-shirt med sorte og lilla tern. Hun puttede ekstra meget gelé i sit lyserøde hår, så det alt sammen pegede over i den ene side, malede neglene sorte og satte en ørenring – et stort sort kors – i det ene øre. Hun tog et stykke bobletyggegummi i munden, tændte for musikken i høretelefonerne og gik ud ad døren med rygsækken daskende på den ene skulder. Hun var kun lidt for sent på den – cirka 20 minutter.

Hun gik ind i Boutique Monique og slentrede op til skranken, hvor der stod en dame. ”Goddag, hvad kan jeg hjælpe med?” sagde damen. Nora tog de små høretelefoner ud af ørene og lod dem hænge på skulderen. ”Hvad sagde du?” spurgte hun. Damen rynkede brynene og gentog. ”Jah øh, jeg skal så i praktik her,” svarede Nora og gable. ”Velkommen til,” sagde damen og rakte smilende hånden

frem, ”mit navn er Annette Overgaard. Det er mig, der ejer butikken.” Hun så på sit ur. ”Jeg var begyndt at tro, at du slet ikke kom.” ”Hej med dig,” sagde Nora og flyttede sin mobiltelefon over i den anden hånd, så hun kunne hilse på damen, mens hun tyggede ihærdigt på sit tyggegummi. ”Du kan lægge din rygsæk og din telefon herind i kaffestuen, følg efter mig,” sagde Annette Overgaard og begyndte at gå ned bag i forretningen.

Nora fulgte med, og i kaffestuen smed hun rygsækken på gulvet, satte sig på en stol og sendte en hurtig besked til sin veninde om, hvordan det gik. Nu kom der en anden kvinde ind i kaffestuen. Hun præsenterede sig som Bettina. Nora så op fra sin telefon og sagde hej. Bettina gik ud for at ekspedere, og Annette Overgaard satte sig ved siden af Nora. ”Nu skal du høre, Nora, vi skal lige snakke lidt, og så skal du...” Nora afbrød hende. ”Er her et toilet?” ”Ja,” sagde Annette Overgaard med et lidt forvirret udtryk i ansigtet, ”det er herovre bag den grå dør.”

Da Nora kom tilbage, begyndte Annette Overgaard at fortælle om butikken og om, hvilke ting hun forestillede sig, Nora skulle lave i den uge, hun skulle være der. Mens hun talte, kiggede Nora rundt i kaffestuen og ud i butikken. ”Bare jeg snart får lov at komme ud i butikken og ekspedere,” tænkte hun.

Tal kort med eleverne om historien:

Hvad synes Nora om, at hun skal i praktik i Boutique Monique?

Gør hun sig umage med sit udseende den første dag?

Hvad tror de, Annette Overgaards første indtryk af Nora er?

Tal med dem om, hvad det første indtryk består af (opførsel, påklædning, kropssprog, talesprog, stil, manerer m.m.).

Spørg eleverne:

Kan I komme i tanke om noget, som Nora siger eller ikke siger, gør eller ikke gør, som Annette Overgaard ikke bryder sig om?

Eller spørg:

Hvad kunne Nora have gjort anderledes?

Stikord til svarene:

- påklædning og udseende
- kommer for sent
- siger ikke undskyld
- kommer ind i butikken med høretelefoner i ørerne
- præsenterer sig aldrig
- sætter sig bare ned i kaffestuen
- sms'er
- er uopmærksom
- afbryder
- hører ikke efter m.m.

Tror I, at Nora kommer til at ekspedere kunderne i Boutique Monique i løbet af ugen? Hvorfor eller hvorfor ikke?

Kortet afgør, hvordan eleven skal opføre sig – hans eller hendes adfærd, kropssprog og tale skal vise, hvilket kort der er tale om. Når eleven har trukket og læst et kort, begynder du samtalen ved at præsentere dig.

Herefter stiller du eleven forskellige spørgsmål af typen:

Hvad synes du om at gå i skole?

Hvad laver du i din fritid?

Hvorfor vil du gerne have jobbet?

Kan du arbejde i weekenden?

Efter cirka 30 sekunder skal du forsøge at gætte, om eleven har trukket kort nummer 1, 2 eller 3. Spørg først de observerende elever om, hvad de kunne se.

Kommentér efter hver gang elevens kropssprog, tale og adfærd i situationen, inden du lader den næste rollespiller komme til.

2.4 Præsentation

Rollespil

Eleverne skal nu øve sig i at opføre og observere henholdsvis et godt, et ligegyldigt og et dårligt indtryk. Du skal bruge kortene som du har printet på forhånd fra **arbejdsark 2.2** til øvelsen. Du spiller selv rollen som direktøren for en stor virksomhed, LEGA, som har brug for nogle skoleelever til noget sorteringsarbejde. Arbejdet er nemt, og arbejdsbetingelserne er gode. Lønnen er høj, der er frynsegoder som f.eks. gratis brug af virksomhedens svømmehal efter arbejdstid, gratis sodavand til frokost og kage hver eftermiddag. Det er et meget eftertragtet arbejde, og der er mange ansøgere.

Vælg nu ni elever, som skal til samtale. De står på en lang række oppe ved tavlen og kommer på skift hen til dit bord, hvor de trækker et kort, som de kun selv må se. De elever, som ikke skal spille rollespil i denne øvelse, skal i stedet observere rollespillene og gætte med.

Der er tre mulige kort (se arbejdsarket).

PERSPEKT 2 – MODUL B

ARBEJDSARK 2.2

dcum
dansk
center for
undervisningsmidler

Du vil rigtig gerne have dette job og gør dig meget umage for at gøre et godt indtryk.

Du ved faktisk ikke rigtig, om du vil have jobbet – du er ligeglad med det første indtryk og gør dig ikke umage.

Dine forældre har tvunget dig til at søge jobbet – du er slet ikke interesseret i det og forsøger at gøre et dårligt indtryk.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag. Repetér med dem, på hvilke områder vi mennesker kan være forskellige, ved at referere til kapitlets øvelser:

- Kropssproget siger typisk mere end de ord vi bruger
- Påklædning, frisure etc. spiller også en stor rolle i vores kommunikation
- Vigtigheden af "Det første indtryk"

Mine signaler til andre på nettet

Introduktion til underviseren	29
Digitale roller	30
Emmas selfie	31
Digitale spor	32
Opsamling	33

Introduktion til underviseren

Indholdet i dette kapitel ligger i forlængelse af det foregående kapitel `Mine signaler til andre`. Her er fokus blot på hvilke signaler, man bevidst eller ubevidst sender i digitale sammenhænge – og til hvem man sender dem. Kapitlet lægger op til en bevidsthed om rækkevidden af de digitale medier og en refleksion over de forskellige roller, man kan indtage, afhængig af hvad man poster og hvor man poster det.

Fokuspunkter:

- Gennem en parøvelse reflekterer eleverne over hvordan de fremstiller sig selv på sociale medier
- Gennem en historie reflekterer eleverne over det pres mange unge oplever på sociale medier
- Gennem en historie reflekterer eleverne over digitale spor på sociale medier

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 3.

3.1 Digitale roller

Parøvelse

Fortæl eleverne, at du nu vil fortælle dem om en dreng du kender. Han hedder Anders, og han er rigtig glad for at bruge sociale medier. Han har mange profiler, og kan godt lide, at de er lidt forskellige. Læs følgende tekst op, mens du viser **illustration 3.1**

- Instagram: Her er Anders den smarte dreng, der poserer i nyt, flot tøj og med håret sat perfekt. Han lægger billeder ud fra de spændende ting, han laver med sine venner og seje billeder fra træningscentret. Nogle gange poster han også billeder af den sunde og lækre mad, han spiser.
- Snapchat: Her er Anders den sjove fyr, der poster billeder af sig selv med rodet hår og nattøj og ofte med forskellige sjove filtre på.
- Facebook: Anders har to forskellige Facebook-profiler. Den ene er til venner og klassekammerater, den anden er til familie og venner af familien. På den profil, som er til vennerne, poster Anders tit billeder, hvor han er sammen med sine venner. Han følger forskellige kendte personer og er med i en del grupper.
- Facebook: På den side, som er til familie og venner af familien, fremstår Anders som en dygtig elev og en seriøs sportsudøver. Han poster billeder fra sportskonkurrencer og deler det gerne, hvis noget er gået ekstra godt i skolen. Han bruger også denne profil til at skrive hyggelige kommentarer under de billeder, hans familie-medlemmer poster.

Sæt eleverne finde sammen to og to. Du må gerne sætte dem sammen med nogen, de taler godt med i forvejen. De skal nu gå lidt rundt i klasselokalet, mens de fortæller hinanden om de forskellige typer sociale medier, de bruger og de roller, de har der. Vis dem **illustration 3.2** og fortæl eleverne, at de skal svare på spørgsmålene, mens de taler sammen.

PERSPEKT 2 – MODUL 8ILLUSTRATION 3.2

Spørgsmål:

- Hvilke sociale medier bruger du?
- Kender du til det at have forskellige roller på de sociale medier?
- Hvordan vil du beskrive de roller, du selv har?
- Gør du noget for at præsentere dig forskelligt afhængig af, hvem du kommunikerer med?
- Hvordan føles det at have forskellige roller på nettet?
- Er der indhold du kun vil poste et af stederne?

Når alle elever har været igennem spørgsmålene, laver I en fælles opsamling i klassen, hvor I diskuterer ét spørgsmål ad gangen.

3.2 Emmas selfie

Historie

Læs følgende historie for eleverne:

Det var lørdag morgen. Emma havde ingen særlige planer før om eftermiddagen, hvor hun skulle mødes med nogle veninder, og hun bestemte sig for at lægge et billede af sig selv ud på Instagram. Hun brugte lang tid på at lægge makeup, og derefter brugte hun endnu længere tid på at sætte sit hår. Emma vidste hvilken frisure, der klædte hende bedst, og hun ville gerne have håret til at sidde perfekt. Da hun var færdig med det, tog hun noget smart tøj på, en flot taske over armen og fandt sin mobil. Hun tog flere selfies, og derefter kiggede hun dem igennem, fandt det bedste billede, og justerede lidt på farverne og lyset, inden hun lagde det ud på nettet. Hun var ret tilfreds og glædede sig til at læse kommentarerne fra sine veninder. Derefter satte hun sig ned med sin computer og surfede, mens hun ventede på, at der skulle komme reaktioner på billedet. De første minutter kom der nogle kommentarer og nogle "likes", men så stoppede det næsten med det samme igen. Emma vidste ikke helt hvorfor – hendes billeder plejede da at få meget opmærksomhed.

I løbet af formiddagen tjekkede Emma sin telefon ret tit, men der skete ikke så meget, og kommentarerne til billedet var heller ikke så positive, som de plejede være. Ingen skrev noget dårligt, men tidligere havde hendes billeder altid fået mange kommentarer om, at hun var den "smukkeste" eller "SÅ smuk", mens dagens kommentarer var mere i kategorien "fint billede!" og det var ikke lige det, Emma havde planlagt. Da det blev middagstid, og der stadig ikke var sket så meget for billedet, tænkte Emma, at hun lige godt kunne slette det. Hun havde en urolig følelse indeni og skyndte sig at slette billedet, mens hun håbede, at ingen lagde mærke til, at hun gjorde det.

Eleverne sætter sig nu sammen i par, og diskuterer følgende spørgsmål:

- Hvorfor tror I, Emma gør så meget ud af sig selv inden hun tager billedet?
- Hvorfor tror I, det er så vigtigt for Emma, at billedet bliver lagt mærke til og får positiv opmærksomhed?
- Hvad tror I, der ville ske hvis Emma begyndte at lægge mere almindelige billeder ud af sig selv?
- Kan det have positive konsekvenser, at hun lægger billeder ud?
- Kan det have negative konsekvenser, at hun gør det?

Lav en fælles opsamling i klassen, hvor de forskellige grupper deler de pointer, de har drøftet.

3.3 Digitale spor

Historie

Eleverne er tidligere blevet introduceret til hvilke signaler, der ligger i både kropssprog, påklædning og opførsel. Denne øvelse handler om de signaler, man sender til andre gennem sine digitale spor – altså de billeder, kommentarer etc. man efterlader sig på internettet. Mange børn og unge er ikke nødvendigvis klar over hvilke konsekvenser det, som de foretager sig online, kan have. Det er vigtigt, at de får en forståelse af, at det digitale univers er ”reelt”, og at det, der foregår her, kan få betydning for dem – også uden for dette univers.

Fortæl eleverne følgende historie:

Sara ville virkelig gerne tjene nogle penge til sin sommerferie. Hun var blevet inviteret med til London af sin veninde, Ida, og hendes familie, og hun glædede sig rigtig meget. De to piger havde planer om at shoppe tøj og makeup, og de havde allerede lavet lister over hvilke butikker, de gerne ville besøge. Saras forældre ville gerne betale hendes billet, hvis hun selv stod for at skaffe lommepenge, og nu var hun i gang med at finde en måde at tjene dem på.

Sara havde hængt sedler op i butikker i nærheden og skrevet, at hun gerne ville være babysitter for små børn. Hun havde også lavet et opslag i en af byens Facebook-grupper. Sara var vant til at passe og lege med sine to små søskende, så hun tænkte, at det ville være et godt job at starte med.

Allerede den første dag var der en mand, der ringede. Han og hans kone ville gerne have hjælp til at hente deres datter i børnehaven en gang om ugen, fordi de selv ikke kunne nå det, og nu ville de gerne have, at Sara kom på besøg, så de kunne tale om jobbet og om, hvornår hun kunne starte. Det passede Sara perfekt, og hun kunne regne ud, at hun ville nå at tjene lige præcis det beløb, hun havde sat sig som mål, hvis hun kunne begynde med det samme. De havde en rigtig god snak i telefonen, og Sara glædede sig til samtalen og til at vise dem, hvor dygtig hun var med små børn.

Da hun ankom virkede både manden og hans kone lidt skeptiske over for hende. De stillede ikke så mange spørgsmål og virkede egentlig ikke, som de ønskede, at hun passede deres datter. Samtalen var hurtigt overstået, og de fortalte, at de ville

ringe senere. Sara forstod ingenting. Han havde jo været så venlig og interesseret i telefonen! Hun gik derfra med en dårlig følelse. Da hun kom hjem, talte hun med sin far om det, og han rådede hende til at spørge ind til begrundelsen, hvis hun ikke fik jobbet.

Om aftenen ringede manden og fortalte, at de havde fundet en anden. Sara blev ked af det, og vidste ikke helt, hvad hun skulle svare, men hun kom alligevel i tanke om, hvad hendes far havde sagt, så hun spurgte, hvad begrundelsen var. Manden i røret blev først helt stille, og han vidste ikke helt, hvad han skulle sige. Men efter en lille pause sagde han:

- Min kone faldt over nogle kommentarer, som du havde skrevet, i en diskussion inde i byens Facebook-gruppe, og hun blev usikker på, om du ville være så god til at passe vores datter!

Sara blev chokeret og kunne ikke komme i tanke om, at hun havde skrevet noget negativt inde i den gruppe. Han fortalte videre, at det nok var noget Sara havde skrevet på sin egen Facebook-side, men at nogen måske havde taget et billede af det og lagt det ind i den åbne gruppe, hvor alle kunne læse med. Sara skyndte sig at tjekke Facebook-gruppen og kunne se at en rigtig dårlig joke, hun havde skrevet på sin egen side, var havnet inde i den åbne gruppe. Joken var ikke sjov, og den handlede om at være en dårlig babysitter... Sara havde jo ikke ment det på en dårlig måde – det var kun ment for sjov – men det var tydeligvis noget, andre kunne misforstå. Sara var først lidt ked af det, men senere bestemte hun sig for at ringe tilbage til manden og forsøge at forklare misforståelsen.

Spørg eleverne om, hvordan de tror, det gik, da Sara ringede tilbage. Lad dem tale lidt sammen parvis, før hele klassen inddrages. Eleverne kan tage udgangspunkt i nedenstående spørgsmål:

- **Hvad tror I, Sara sagde til manden?**
- **Hvordan tror I, manden reagerede, da hun forklarede ham, hvad der var sket?**
- **Hvilke råd ville I give til Sara, så hun kunne undgå at havne i samme situation igen?**
- **Kan I forestille jer, hvordan lignende situationer kunne få betydning for jer?**

Stil ét spørgsmål ad gangen. Afslut øvelsen med at stille følgende spørgsmål til hele klassen:

- **Hvad kan I gøre for at undgå uhensigtsmæssige digitale spor?**

Lad eleverne tale lidt sammen først, og afslut med at eleverne rækker hånden op og kommer med forslag til ting de selv kan gøre. Notér elevernes forslag på tavlen.

Hvis eleverne ikke selv kommer i tanker om dem, kan følgende punkter bruges som inspiration:

- Tænk dig altid godt om inden du poster noget på nettet – når noget er på nettet, er det næsten umuligt at slette igen.
- Sørg for at dine profiler på sociale medier ikke er synlige for andre, end dem du selv vælger.
- Accepter kun venneanmodninger fra personer, du kender.
- Post kun billeder som du har det godt med, at hele verden ser (det er nemt at kopiere billeder, også fra en lukket profil).
- Husk at alle apps etc., som er gratis, bruger din private information.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag. Referér til kapitlets øvelser, og repetér med dem, at vi kan have forskellige roller på nettet.

- Vi har tit forskellige roller på de forskellige sociale medier
- Om hvorfor man ønsker at vise en bestemt side af sig selv på sociale medier
- Om mulige konsekvenser af digitale spor og hvordan man kan undgå dem

At vise interesse

Introduktion til underviseren	35
Kropssprog	36
Skolestart	36
De tre opmærksomhedspunkter: At vise interesse	37
Hvad interesserer du dig for?	38
Opsamling	39

Introduktion til underviseren

I dette kapitel rettes opmærksomheden specifikt på at vise interesse i forskellige sammenhænge, og der arbejdes med, hvordan en samtale kan påvirkes positivt gennem aktiv lytning. Kapitlet bygger naturligt videre på opmærksomheden om, hvilke signaler, man sender andre og indledes med en øvelse, der repeterer viden om kropssprog. Eleverne præsenteres for værktøjet `At vise interesse`. Her gives eleverne tre opmærksomhedspunkter, der understøtter aktiv lytning. Der er både opmærksomhed på kropssprog og kommunikation. Færdigheden trænes i en interviewsituation, hvor eleverne øver sig i at stille uddybende spørgsmål til det, de hører.

Fokuspunkter:

- Eleverne kommer med forslag til mimik, holdning osv., som signalerer interesse
  - og øver sig på dem
- Via en interviewøvelse oplever eleverne fordelene ved uddybende spørgsmål
- Gennem tre trin præsenteres eleverne for færdigheden "At vise interesse"
- Gennem en klasseøvelse øver eleverne sig på at stille uddybende spørgsmål til hinanden

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 4, printe **arbejdsark 4.2** ud til hver elev til gruppeøvelsen "Hvad interesserer du dig for?"

4.1 Kropssprog

Klasseøvelse

Mind eleverne om, at uanset om man lytter eller taler, så er kropssproget en vigtig del af kommunikationen.

Skriv **"ansigtsudtryk"** på tavlen. Nedenunder laver du to kolonner og skriver **"interesse"** over den ene og **"ikke interesse"** over den anden. Bed nu eleverne om at komme med eksempler på ansigtsudtryk eller mimik, som udtrykker interesse (øjeblikkontakt, nikke, smile, rynke brynene). Notér deres forslag på tavlen, og bed dem derefter om i fællesskab at demonstrere det pågældende udtryk.

Bed dem dernæst om at give eksempler på, hvordan man ser ud, hvis man ikke viser interesse (kigger væk, ser søvnig ud, ruller med øjnene osv.). Notér, og lad dem prøve i fællesskab.

Gentag med "kropsholdning". Spørg klassen, hvordan man sidder eller står, hvis man viser interesse for det, der bliver sagt. (Står på gulvet eller sidder op på stolen med kroppen vendt mod den, der taler, armene ned langs siden eller på bordet). Notér deres forslag (kom også gerne selv med forslag), og lad dem igen i fællesskab demonstrere i praksis.

Bed dernæst om eksempler på kropsholdning, der signalerer manglende interesse ("hænger" på stolen, vender sig væk, armene over kors, "lukket" kropssprog, hagen på brystet).

Lad eleverne i fællesskab demonstrere kropsholdninger i praksis, og tal med dem om, hvorvidt deres signaler om interesse eller ikke interesse i en undervisningssituation betyder noget for underviseren!

4.2 Skolestart

Rollespil

Fortæl eleverne, at man ikke blot med sin ansigtsmimik og sin kropsholdning viser, om man er interesseret i det, der foregår. Også det man siger, har stor betydning. I dette rollespil påtager du dig rollen som en lærer, der afholder en samtale med en nytilkommen elev. Fortæl følgende til den elev, der skal være med i rollespillet:

- Du vil gerne møde eleven for at få et indtryk af ham/hende, før eleven møder sine nye klassekammerater. Eleven er lige flyttet til byen og kender ikke nogen.
- Du skal spørge til den nye elevs baggrund, tidligere skolegang, interesser m.m. og lade ham/hende svare, mens du lytter til ham eller hende uden at stille uddybende spørgsmål.
- Du bør – **uden at de andre elever hører dette** – instruere eleven i at svare meget kortfattet på dine spørgsmål i det første rollespil.

Lad rollespillet vare ca. et minut, og tal efterfølgende med klassen om kommunikationen i rollespillet:

Fik læreren svar på sine spørgsmål?

Hvilken type svar fik læreren?

Var det nogle svar, der kunne fortælle noget særligt om eleven?

Var der informationer, som eleverne gerne ville have hørt mere om?

Spil nu rollespillet igen. Denne gang stiller du uddybende spørgsmål som f.eks.:

"Hvad mener du med...?" eller **"Kan du fortælle lidt mere om det?"**

Tal efterfølgende i plenum om kommunikationen i samtalen. Hvordan virkede strategien med at stille uddybende spørgsmål? Fortæl eleverne, at man med uddybende spørgsmål signalerer interesse – og får mere at vide.

4.3 De tre opmærksomhedspunkter: At vise interesse

Præsentation

Fortæl nu eleverne, at du har et forslag til, hvad man kan gøre, når andre fortæller en noget.

Vis **illustration 4.1**, og gennemgå det med eleverne:

De tre trin må ikke fremstå "teoretiske", så hvis der er behov for at konkretisere et eller flere af de enkelte punkter, kan du evt. uddybe med følgende:

Punkt 1: Hav front mod personen, du taler med, stå eller sid gerne stille.

Punkt 2: Vis, at du lytter, ved at nikke eller sige f.eks. "ja", "nå", "hm" eller lignende.

Punkt 3: Stil spørgsmål til det vedkommende siger, kommentér med det, du selv synes/ved.

Når I har talt om de tre opmærksomhedspunkter fortæller du eleverne, at det tit kan være nødvendigt at stille uddybende spørgsmål når man taler med andre og ønsker at forstå dem. De tre punkter vil derfor ikke være noget der skal overstås, men noget man bør være opmærksom omkring gennem en hel samtale.

Punkt 1: Hav øjenkontakt med personen, som taler.

Punkt 2: Sig "hm, ja, nå" – afbryd ikke.

Punkt 3: Stil spørgsmål til eller kommentér det, der siges.

4.4 Hvad interesserer du dig for?

Gruppeøvelse

Udlevér en kopi af **arbejdsark 4.2** til hver elev. Bed halvdelen af eleverne om at danne en cirkel. Den anden halvdel går derefter ind i cirklen og danner en ny cirkel, så de står ansigt til ansigt med eleverne i den yderste cirkel. Eleverne skal nu øve sig på at stille og eller besvare uddybende spørgsmål til og fra den, de står over for (de skal bruge den nederste del af arbejdsarket), mens de husker på de tre trin.

De ekstra spørgsmål (skrevet med rødt) er kun eksempler på hvad, eleverne kan spørge om, og de kan selv finde på flere.

Eleverne i den yderste cirkel begynder med at spørge, og dernæst spørger eleverne i den inderste cirkel. Nu bevæger den yderste cirkel sig en person til højre, så alle få nye samtalepartnere, og interviewene fortsætter.

Du styrer processen ved at sige til, når den yderste cirkel skal bevæge sig. Mind eleverne om trinnene, så de ikke kun koncentrerer sig om spørgsmål og svar, men også er opmærksomme på deres kropssprog.

Slut af med at spørge enkeltelever, om de lærte noget nyt om deres klassekammerater.

Spørg de andre elever:

Hvordan det føltes at få interesse fra en person, de normalt ikke taler med.

Var deres kammerater gode til at vise interesse?

PERSPEKT 2.0 - MODUL B

ARK 4.2

dcum

dansk center for undervisningsmiljø

Spørgsmål:

1. Hvad interesserer du dig for? Har du en hobby?

2. Hvad er du god til?

3. Hvad er du ikke så god til?

4. Hvilket TV-program kan du godt lide at se?

5. Hvor drømmer du om at komme på ferie?

Spørgsmål:

1. Hvad interesserer du dig for? Har du en hobby?

2. **Hvorfor synes du, det er spændende/sjovt ...?**

3. Hvad er du god til?

4. **Hvordan ved du, at du er god til det?**

5. Hvad er du ikke så god til?

6. **Hvordan ved du, at du ikke er så god til det?**

7. Hvilket TV-program kan du godt lide at se?

8. **Hvad handler det om?**

9. **Hvorfor kan du godt lide netop det program?**

10. Hvor drømmer du om at komme på ferie?

11. **Hvorfor lige der?**

12. **Hvor lang tid tager det at komme dertil?**

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Vigtigheden af vores kropssprog
- Man kan vise interesse for andre ved at stille uddybende spørgsmål
- At vise interesse – de tre trin

38 | 39

Kommunikation

Introduktion til underviseren	41
Intro til forskellige udtryksformer	42
Aggressiv og passiv	43
Trin 1-2-3	44
Brug de tre trin	45
Træning i brug af de tre trin	46
Opsamling	47

Introduktion til underviseren

Som noget grundlæggende i arbejdet med Perspekt trænes elevernes kompetence til at træffe hensigtsmæssige valg inden for adfærd, kommunikation og samvær. I dette kapitel introduceres eleverne for begreberne aggressiv, passiv og assertiv kommunikation. Kapitlets hensigt er at skabe bevidsthed om, at vi ved at træffe aktive valg i måden at kommunikere på kan påvirke den situation, vi befinder os i. I værktøjet 'Trin 1-2-3' gives eleverne et forslag til, hvordan de kan kommunikere assertivt. Værktøjet består af tre trin, hvor første trin beskriver fakta omkring en given situation, andet trin beskriver hvilken følelse, situationen udløser, og tredje trin er et forslag til, hvordan man tydeligt får sagt fra over for det eller den, der har udløst situationen.

Der arbejdes hen imod, at eleverne ser værdien i at kommunikere assertivt. Assertiv kommunikation er ingen garanti for, at man lykkes med sit forehavende, men sandsynligheden for, at tingene lykkes vil ofte være større end ved aggressiv eller passiv kommunikation. Med det konkrete værktøj igangsættes en proces, der kan understøtte assertiv adfærd og kommunikation i potentielle konfliktsituationer – også uden for undervisningen.

Fokuspunkter:

- Gennem en klassesamtale reflekterer eleverne over forskellen mellem aggressiv og passiv kommunikation
- Via rollespil reflekterer eleverne over resultatet af forskellige udtryksformer
- Gennem en trinøvelse lærer eleverne tre trin i assertiv kommunikation
- Gennem rollespil øver eleverne assertiv kommunikation i kendte situationer
- Gennem rollespil øver eleverne assertiv kommunikation i nye situationer

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 5, finde to små stykker papir hvorpå du skriver hhv. P og A til øvelsen "Aggressiv og passiv", printe 2-3 eksemplarer af **illustration 5.5**.

5.1 Intro til forskellige udtryksformer

Klassesamtale

Indled med at fortælle eleverne, at det nu skal handle om forskellige måder at reagere på. Fortæl en historie fra dit eget liv (eller brug det nedenstående eksempel, hvis du ikke kan komme i tanker om noget der passer ind) hvor en person reagerede på en aggressiv måde på en situation han eller hun var i.

Eksempel:

I går da jeg skulle handle ind, kom jeg til at køre ind foran en anden bil da jeg ville parkere. Det var ikke meningen, og jeg forsøgte også at vise at jeg var ked af det, men alligevel blev den anden bilist rasende. Han skældte mig ud og havde et truende kropssprog, og jeg blev helt bange for ham.

Vis derefter **illustration 5.1** (aggressiv dreng), og fortæl at denne måde at reagere på kaldes for aggressiv.

Vis dem derefter **illustration 5.2** (passiv dreng) og spørg om de kan sætte ord på den måde han reagerer på.

Fortæl eleverne at denne måde at reagere på kaldes for "passiv", og at både passiv og aggressiv kan ses som ekstremer – for meget og for lidt.

5.2 Aggressiv og passiv

Rollespil

Eleverne skal nu selv forsøge sig med de to udtryksformer i små rollespil ved tavlen. Inden timen har du skrevet henholdsvis **P** for passiv og **A** for aggressiv på to små stykker papir.

Vælg nogle elever, som du ved, kan magte at spille rollespil foran klassen, og bed nu to elever komme op til tavlen. Du bestemmer, hvilken adfærd den første elev (A) skal demonstrere, og viser diskret ham eller hende den pågældende seddel. Resten af klassen og den anden elev (B) må ikke vide, hvilken adfærd der er tale om. Den anden elev skal opføre sig, som det falder ham eller hende naturligt i situationen.

Læs en af nedenstående situationer højt for klassen, og bed de to elever spille situationen i cirka ét minuts tid. Når de er færdige, stiller du spørgsmålene til både klassen og rollespillerne, før et andet par spiller det næste rollespil.

Situationer (rollespillet starter med sidste linje i hver situation):

Maria (A) og Jonas (B)

Jonas låner ofte Marias knallert. Han afleverer den tit tilbage uden at fylde tanken op med benzin. Maria er efterhånden godt træt af, at Jonas bare bruger benzin uden at tanke op, inden han afleverer knallerten tilbage. Også denne gang afleverer han den tilbage med en næsten tom tank ...

Kasper (A) og Thomas (B)

Kaspers fodboldhold skal spille udekamp langt væk fra hjemmebanen. Han har aftalt med sin holdkammerat Thomas, som kender vejen, at de skal følges derhen. Da Kasper på kampdagen kommer for at hente Thomas på det tidspunkt, som de har aftalt, er han allerede taget af sted. Kasper ender med at komme for sent og må som straf sidde ude under hele kampen. Efter kampen kommer Thomas hen til ham og siger: "Hva', hvorfor kom du for sent?" ...

Klara (A) og cykelsmeden (B)

Klaras nye cykel er gået i stykker og skal repareres. Da hun afleverer den til cykelsmeden, hvor hun har købt den, siger han, at reparationen vil koste cirka 200 kroner. Da hun kommer for at hente cyklen, siger cykelsmeden, at det bliver 1000 kroner ...

Oliver (A) og Cecilie (B)

Cecilie er en meget talende pige. Hun afbryder tit de andre, når de taler sammen, både i og uden for klassen. Lige nu har klassen dansk, og Oliver står ved tavlen og er i gang med at give et referat af en bog, han har læst, som han synes, var meget spændende. Cecilie afbryder og siger, at hun synes, det lyder som en kedelig bog ...

Spørg klassen efter hvert rollespil:

Hvad kunne I observere i forhold til konkret adfærd (kropssprog, mimik, attitude) hos A (den første elev)?

Og hos B (den anden elev)?

Hvad kunne I observere i forhold til kommunikation hos A (den første elev) (talestyrke, ordvalg, mængden af ord)?

Var A (den første elev) passiv eller aggressiv?

Hvad med B (den anden elev)?

Spørg rollespillerne:

Hvordan var det at spille rollespil?

Hvad synes A (den første elev) om at kommunikere på denne måde?

Hvad synes B (den anden elev) om at blive mødt med denne type reaktion?

Tal generelt med klassen om, hvad de syntes om situationen:

Var det en behagelig oplevelse?

Hvad blev resultatet af kommunikationen mellem de to?

Havde det have været bedre, hvis de havde valgt en anden udtryksform end passiv eller aggressiv?

5.3 Trin 1-2-3

Klassegennemgang

Fortæl eleverne, at du har et forslag til, hvad man kan sige og gøre, hvis nogen opfører sig dårligt over for dem. Peg på tavlen, og forklar eleverne, at den udtryksform, I skal tale om nu, ligger i midten – mellem passiv og aggressiv. Udtryksformen hedder assertiv – skriv "assertiv" på tavlen.

Forklar eleverne, at når man er assertiv, taler man ikke for højt eller for lavt, men højt nok. Man har øjenkontakt uden at stirre, og man siger, hvad man føler – ærligt og direkte – men venligt, så situationen ikke bliver ubehagelig for andre mennesker (noter dette i stikord på tavlen).

Vis **illustration 5.3**. Det forestiller et trafikskilt med teksten "Hvad er der sket?" samt en angivelse af, at dette er trin 1. Tallet skal opfattes som det første af tre trin, og det er tanken, at eleverne skal lære dette og de næste to trin, så de kan tilpasse dem en given situation.

Gå nu rundt til en håndfuld udvalgte elever og foretag dig noget, de vil opfatte negativt. Skub f.eks. til en elevs bord, kig på en anden elev med et surt blik og skub til en tredje elevs ting. Du kan bedst vurdere hvad, der vil blive opfattet negativt, uden at man går over stregen.

De involverede elever skal herefter anvende trin 1 og f.eks. sige:

- du skubber til mit bord
- du kigger surt på mig
- du skubber til mine ting
- du himler med øjnene
- du lur på min mobiltelefon
- du smider affald ned i min taske

Vis nu **illustration 5.4** med tekst på to af skiltene. Teksten på det andet skilt lyder "Hvad føler jeg?" og suppleres af et tal, der angiver, at dette er trin 2. Forklar dem at dette betyder, at de skal fortælle den anden person, hvad de føler.

Gå igen rundt til eleverne og gør som før. Denne gang skal de bruge både trin 1 og 2 – altså f.eks. sige:

- du skubber til mit bord – det, synes jeg, er irriterende
- du kigger surt på mig – det generer mig
- du skubber til mine ting – det sårer mig
- etc.

Hjælp eleverne lidt, bed dem eksempelvis forestille sig, at du er en elev fra parallelklassen, deres lillebror/lillesøster eller en tredje person.

Vis dem nu **illustration 5.5** med tekst på alle tre skilte. På det tredje skilt står teksten "Hvad vil jeg gerne have, der sker nu?". Forklar dem, at tredje trin betyder, at de nu skal fortælle den anden person, hvad de gerne vil have, han eller hun skal gøre. Tag en sidste runde blandt eleverne og sig, at de denne gang skal bruge alle tre trin og f.eks. sige:

- du skubber til mit bord – det, synes jeg, er irriterende – jeg vil gerne have, at du holder op
- du kigger surt på mig – det generer mig – jeg vil gerne have, at du stopper
- du skubber til mine ting – det sårer mig – jeg vil gerne have en undskyldning
- etc.

Dette er kun eksempler, og eleverne bestemmer selv, hvad de gerne vil sige.

Vis eleverne at du har printet den sidste illustration (**5.5**) og hæng arkene forskellige steder i klassen, så alle kan se et af dem til den næste øvelse.

5.4 Brug de tre trin

Rollespil

Eleverne skal nu spille rollespillene fra øvelse 5.2 "Aggressiv og passiv". Lad de samme elever spille igen - denne gang skal de være assertive.

Mind dem om, at de skal være opmærksomme på både at bruge de tre trin og anvende et assertivt (krops)sprog.

Henvis eventuelt til tavlen, så de kan få idéer til assertiv adfærd.

Spørg efter hvert rollespil klassen:

Hvad kunne I observere i forhold til assertiv kommunikation (krop og tale)?

Var forskellen fra før til nu tydelig?

Hvordan forløb samtalen denne gang?

Spørg rollespillerne:

A: Hvordan var det at kommunikere på denne måde?

B: Hvordan var det at blive mødt med denne form for kommunikation?

5.5 Træning i brug af de tre trin

Parøvelse

Eleverne skal nu øve sig på assertiv kommunikation med nye situationer. Lad **illustration 5.6** være synlig, og fortæl eleverne, at de nu (i de par, som du deler dem ind i) skal sprede sig rundt i klasse-lokalet, og to og to spille de fem situationer – husk dem på, at de skal være assertive både i krop og tale.

Du går rundt blandt eleverne og observerer. Husk at rose, og bed afslutningsvis fem par (andre elever end dem, der allerede har spillet for klassen) opføre hver sin situation for de andre.

Rund øvelsen af med en snak om, at assertiv kommunikation jo ikke nødvendigvis betyder, at enhver situation lykkes. Nogle gange er det klogere at tie stille eller bare gå sin vej. Men ofte vil de komme længst i forhold til kommunikation i problematiske situationer, hvis de forholder sig assertivt til andre.

PERSPEKT 2 – MODUL 8

ILLUSTRATION 5.6

A har lånt B's cykel. Da A afleverer den tilbage til B, er den skrammet. A lader som ingenting i stedet for at sige noget. Hvordan kan B reagere assertivt?

A begyndte på gymnasiet eller teknisk skole for en måneds tid siden. En af de nye klassekammerater (B) synes, det er sjovt at kalde A et øgenavn. A kan ikke lide det og har sagt det flere gange. Nu kalder B igen A det pågældende øgenavn. Hvordan kan A reagere assertivt?

Da A møder op på sin praktikplads om morgenen, kommer en af de ansatte (B) hen og skælder A voldsomt ud for at have glemt at lukke vinduet i pauserummet i går efter den sidste kaffepause sidst på eftermiddagen. Det er ikke rimeligt, for A havde fri til middag i går. Hvordan kan A reagere assertivt?

A står i kø i lang tid i kantinen for at købe frokost. Endelig er det A's tur, men en anden elev (B) maser sig ind foran A og begynder at afgive sin bestilling. Hvordan kan A reagere assertivt?

A har et fritidsjob som afløser i den lokale bagerforretning og opdager, at forretningens anden afløser (B) taler dårligt om A's måde at arbejde på – over for bagermesteren. Hvordan kan A reagere assertivt?

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Forskellen mellem aggressiv og passiv kommunikation
- De tre trin i assertiv kommunikation

Digital kommunikation

Introduktion til underviseren

Introduktion til digital kommunikation

Misforståelser

Konfliktoptrappende sprog

Assertiv kommunikation på nettet

Er der noget jeg kan gøre for at hjælpe dig?

Opsamling

49

50

50

51

51

52

53

Introduktion til underviseren

Indholdet i dette kapitel ligger i forlængelse af det forgående kapitel om kommunikation. Her lægges vægt på de særlige vilkår, som gør sig gældende for både afsender og modtager når kommunikationen bliver digital. Som noget særligt henledes elevernes opmærksomhed på, hvordan der hurtigt kan opstå misforståelser, når man i situationen ikke har mulighed for at aflæse kropssprog mm. Der trænes fortsat assertiv kommunikation som en hensigtsmæssig kommunikationsform til at undgå at optrappe en potentiel konflikt. Kapitlet indeholder afslutningsvist en øvelse, der fokuserer på, hvordan man kan hjælpe en, der oplever konsekvenser af en andens uhensigtsmæssige adfærd på nettet.

Fokuspunkter:

- Gennem en brainstorm reflekterer eleverne over, hvad, der er særligt ved digital kommunikation
- Gennem en klassesamtale reflekterer eleverne over egne oplevelser med misforståelser på internettet
- Gennem en klassesamtale og efterfølgende parøvelse, bliver eleverne opmærksomme på udfordringer knyttet til kommunikation via mobiltelefon.
- Via en historie med en tilhørende skriveøvelse bliver eleverne opmærksomme på forskelle mellem assertiv og aggressiv digital kommunikation
- Gennem en historie og efterfølgende gruppearbejde reflekterer eleverne over, hvordan man kan hjælpe andre, hvis de bliver udsat for digital mobning

Forberedelser: Eleverne skal bruge deres egne mobiltelefoner eller skolens tablets i øvelsen "Assertiv kommunikation på nettet"(alternativt papir og blyant). Forbered **illustration 6.1.**

6.1 Introduktion til digital kommunikation

Brainstorm

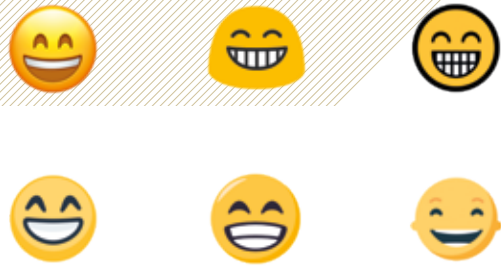
Begynd med at spørge eleverne, om de kan forestille sig, hvordan digital kommunikation adskiller sig fra at tale sammen ansigt til ansigt. Lad dem sidde i par og drøfte det i nogle minutter, og bed så eleverne dele det, de er kommet frem til, mens du noterer stikord på tavlen.

Hvis de ikke selv kommer i tanker om det, kan du spore dem ind på følgende punkter:

- Man mangler kropssprog
- Man mangler mimik
- Man mangler tonefald
- Man mangler muligheden for at se den andens reaktioner og tilpasse sin kommunikation derefter
- Man behøver ikke svare med det samme
- Man kan bruge forskellige symboler/emojis
- Det man skriver, kan blive synligt for mange andre
- Det skrevne forbliver synligt, det forsvinder ikke igen
- Man ved ikke, hvad modtageren ellers er i gang med, når han/hun læser det

Fortsæt øvelsen med at vise eleverne **illustration 6.1**

Peg på de forskellige emojis, og spørg eleverne om hvad de tror de forskellige eksempler betyder.

Er der nogen, der ser gladere ud end andre? Mere sympatisk? Mindre sympatisk?

Når I har talt lidt om det, fortæller du, at dette er den samme emoji, men vist som den ser ud på forskellige typer telefoner/internetsider: en grinende emoji.

Med udgangspunkt i de forskellige tanker eleverne havde om betydningen, taler I om, hvordan man kan komme til at misforstå hinandens beskeder, hvis man bruger emojis, hvor afsender og modtager ikke har samme opfattelse af, hvordan de skal tolkes og dermed hvilken betydning, man tillægger dem.

Saml op på øvelsen ved at pointere at der er noget særligt ved at kommunikere digitalt, og at elementer i den digitale kommunikation kan gøre, at man misforstår hinanden.

en kort fællessnak om det i klassen. Spørg derefter eleverne om de har oplevet noget lignende og lad dem drøfte det parvist i nogle minutter. Når de er færdige, kan du spørge 3-4 elever, om de vil dele deres historier. Efter hver historie spørger du hele klassen om, hvordan misforståelsen kunne have været undgået. Kan de komme i tanke om noget, der ville have gjort kommunikationen nemmere eller mere tydelig?

Notér stikord på tavlen med udgangspunkt i det, eleverne fortæller, og afslut med at opsummere de vigtigste punkter.

6.3 Konfliktoptrappende sprog

Parøvelse

Fortæl eleverne, at det kan være svært at stoppe en digital konflikt, hvis den først er begyndt. Ofte er man mere konfronterende skriftligt, end man ville være hvis man stod overfor hinanden, og ens empati – altså evnen til at forstå hvordan andre har det – bliver mindre.

Eleverne skal nu forholde sig til en sms-udveksling mellem to venner (**illustration 6.2**), Mathilde og Thomas, der dagen inden har været i biografen sammen, og nu har en konflikt. Fortæl eleverne, at I ikke ved hvad, der er sket, men at I sammen vil kigge på sproget i hver enkelt sms, og tale om, hvad det er ved den, der gør den konfliktoptrappende. Derefter vil I sammen komme frem til forslag til, hvordan den kunne blive formuleret på en assertiv måde.

Bed en elev af gangen læse en besked op, og spørg derefter forskellige elever om, hvad det er ved beskeden, der gør, at den er konfliktoptrappende. Spørg derefter til, hvordan den kunne være formuleret på en mere assertiv og hensigtsmæssig måde.

Hvis eleverne ikke selv kommer i tanker om det, kan du foreslå, hvad I kan kigge efter. For eksempel:

- Brug af flere udråbstegn/spørgsmålstegn
- Brug af store bogstaver
- Brug af sure emojis eller emojis der kan misforstås
- Anklagende sprog
- Bandeord
- Mangel på interesse/medfølelse for den andens synspunkter
- Andet?

Afslut øvelsen med, at eleverne sætter sig sammen to og to. De skal nu formulere en ny sms-udveksling, hvor udgangspunktet er det samme (en dreng, Thomas, spørger en veninde, Mathilde, om hvorfor hun gik i går), men hvor der er fokus på den assertive og konfliktnedtrappende kommunikation fra begge sider.

Saml op på øvelsen ved, at hvert par læser deres sms-udveksling op.

6.4 Assertiv kommunikation på nettet

Øvelse med telefoner

I denne øvelse bruger eleverne deres egne mobiltelefoner eller anden teknologi, I har adgang til på skolen, som f.eks. tablets. (Hvis dette ikke er muligt, eller du af andre årsager ikke ønsker at bruge elevernes telefoner i undervisningen, kan de også bruge papir og blyant. I det tilfælde vil det kræve, at eleverne skiftes til at skrive på det samme papir uden at tale sammen).

Eleverne skal sidde sammen to og to. Du læser en historie op, som de skal digte videre på gennem en skriftlig udveksling mellem de to personer i historien.

Læs først historien:

Isak og Oskar var rigtig gode venner. De fandt tit på forskellige ting efter skole, og i dag havde de planlagt, at de skulle i biografen og se en film. Oskar havde først fri fra skole, så han tog alene af sted til byen. Han vidste, at Isak fik sent fri, så han bestemte sig for at købe billetterne, popcorn og sodavand til dem begge, så de kunne gå direkte ind til filmen. Da Oskar havde ventet et stykke tid, skrev han en sms til Isak og spurgte, hvor han blev af, men han fik ikke noget svar. Han forsøgte også at ringe, men uden svar. Da det var fem minutter til filmen skulle begynde, fik han en sms fra Isak, hvor der stod:

”Sorry! Jeg har glemt det. Er på café med Emma.”

Emma var en pige i Isaks klasse, som Oskar vidste, at Isak var forelsket i. Han syntes alligevel ikke, at det var en ok undskyldning! De havde en klar aftale, og nu havde Oskar købt billetter, popcorn og sodavand, og filmen skulle begynde om få minutter. Det endte med, at Oskar så filmen alene, spiste og drak så meget, som han orkede, men han var virkelig sur på Isak. Da filmen var færdig, bestemte han sig for at skrive en sms til Isak og fortælle, hvad han synes, om at svigte en ven på den måde...

Når du er færdig med at læse historien, skal eleverne finde ud af hvem, der skal være Oskar og hvem, der skal være Isak. De får til opgave at skrive frem og tilbage med hinanden et stykke

tid (indtil begge har skrevet mindst 5 beskeder.) De skal sidde med ryggen til hinanden, og de må ikke tale sammen. ”Isak” skal skrive på en assertiv måde, dvs. han skal sige sin mening uden at op-trappe konflikten, mens ”Oskar” skal skrive på en aggressiv måde.

Lav en fælles opsamling på øvelsen ved at hvert par fortæller kort om, hvordan det var at skrive henholdsvis assertivt og aggressivt. Det er meningen, at eleverne skal øve deres assertive skriftlige sprog, men det kan også være, at de ender med at tænke, at det ville være bedre, at Isak og Oskar mødte hinanden og fik talt ud om det. Dette er også en helt gyldig konklusion, fordi det kan være nemmere at kommunikere uden misforståelser, når man kan se og høre hinanden.

Sofia, som var så smuk og vellidt, og som alle drengene var forelsket i. Sofia kom hen til hende og sagde: ”Hej Ida... Hvordan har du det med alt det der grimme, der blev skrevet om dig? Er der noget jeg kan gøre for at hjælpe dig?” Ida kunne mærke at den store knude i maven blev en lille smule mindre. Hun smilede til Sofia og hviskede ”Tak!”

Fortæl nu eleverne, at de skal lave en liste med forslag til, hvad Sofia og de andre i klassen kan gøre for at hjælpe Ida. De arbejder i grupper med 4-5 elever i hver, og når de er færdige med deres liste, deler hver gruppe deres idéer med resten af klassen. Du skriver stikord på tavlen, så klassen til sidst har en fælles liste.

Her er nogle forslag til punkter, det kan være gode at få med, hvis eleverne ikke selv kommer frem til dem. Man kan:

- Vise sin støtte ved at tale med hende om det
- Vise sin støtte ved at åbent at modsige det, der postes
- Tage screenshots, så man har bevis for hvad der er sket
- Hurtigt involvere voksne, der kan hjælpe
- Sørge for at Idas privatindstillinger er sat op, så det er sværere for andre at se, hvad hun lægger ud

6.5 Er der noget jeg kan gøre for at hjælpe dig?

Klasseøvelse

Tal med eleverne om, at I indtil nu har haft fokus på, hvordan digitale misforståelser kan føre til konflikter. I vil nu tale om udfordringer knyttet til det man skriver på nettet, hvor der potentielt er mange, der kan læse det, der skrives. Dette kan være med til at gøre konflikter og mobning værre, fordi det opleves som at "hele verden" læser med. Hvis det, der skrives, i tillæg er skrevet anonymt, kan det opleves endnu mere ubehageligt.

Læs derefter følgende historie:

Ida vågnede en søndag morgen af telefonen bippe-de. Hun strakte sig over for at åbne den, og blev chokeret da hun så hvad det var: en anonym sms hvor der stod nogle rigtig grimme ting om hende. Den var sendt fra et nummer hun ikke kendte. Hun blev ked af det, og vidste ikke helt hvad hun skulle gøre med det, men forsøgte ikke at tænke mere over det. Senere, da hun åbnede sin computer kunne hun se, at nogen havde postet nogle grimme kommentarer på hendes Instagram, og der var også blevet postet et billede af hende. Hun kunne ikke huske, at det var blevet taget, men det

var et fjollet billede fra en fest hun havde været til i sommerferien. Den person, der havde postet det, havde skrevet en rigtig klam tekst under billedet, og Ida kunne mærke i maven, at dette ikke var ok.

Nu begyndte Ida at få det dårligt. Hvem mon det var, der ville gøre det? Og hvorfor? Ida var ikke uvenner med nogen, og hun havde flere venner i klassen. Hun var måske ikke den mest populære, men hun kunne ikke forstå, at nogen ville gøre det-te imod hende. Den samme aften blev der postet et usandt rygte om Ida i en Facebook-gruppe, som mange fra skolen var med i, og Ida følte det som om hele verden var imod hende. Hun sov dårligt den nat og vidste ikke hvad hun skulle gøre.

Næste dag var det svært for Ida at gå i skole. Tankerne om hvem, der stod bag, fyldte så meget, og hun var bange for, at det var en i hendes egen klasse. Da hun kom ind i klassen, kunne hun høre hvordan flere samtaler stoppede op, og hun kunne mærke, at flere af hendes klassekammerater kig-gede på hende. Til hendes store overraskelse blev hun mødt af den mest populære pige i klassen,

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Forskellen mellem digital kommunikation og kommunikation der foregår ansigt til ansigt
- Hvordan man kan undgå misforståelser på nettet
- Hvordan man kan kommunikere assertivt digitalt
- Hvordan man kan hjælpe andre, hvis de bliver udsat for noget dårligt på nettet

Fakta, antagelser og mening

Introduktion til underviseren	55
Introduktion til fakta	56
Fakta eller mening?	57
Antagelser er "selvinformation"	58
Antagelser i hverdagen	59
Vi antager noget i mange situationer	60
Opsamling	61

Introduktion til underviseren

Målet for dette kapitel er, at eleverne kan skelne mellem fakta, antagelser og mening og dermed er i stand til at forklare begrebernes funktion og eventuelle begrænsning. At kunne skelne mellem disse tre begreber er mere nuanceret end blot at skelne mellem virkelighed og fantasi eller mellem rigtigt og forkert. Fakta kan betragtes som det, vi helt sikkert ved, mens antagelser er det, vi tror eller forestiller os. Mening er det, vi synes eller mener. Gennem forskellige øvelser i kapitlet trænes elevernes evne til at skelne mellem disse og ligeledes forklare forskellen.

Med en bevidsthed om disse begreber styrkes en central personlig kompetence, der grundlæggende influerer på elevernes mulighed for at træffe hensigtsmæssige valg. Det er en væsentlig kompetence at kunne adskille fakta fra ikke-fakta og ligeledes nuancere begrebet ikke-fakta. Kapitlet lægger op til en forståelse af, at alle mennesker anvender antagelser i deres tænkning – og der er således ikke noget forkert i at antage noget; blot må man være bevidst om sin egen og andres brug af antagelser, så der ikke opstår misforståelser og fejlvurderinger på denne baggrund, og være klar til at forkaste tidligere antagelser, hvis fakta/ny viden fordrer dette.

Fokuspunkter:

- Eleverne introduceres til fakta og mening gennem to billeder
- Eleverne skelner mellem fakta og mening i udsagn
- Eleverne introduceres til antagelser og til, hvordan vi danner selvinformation, når vi mangler fakta
- Eleverne genkalder sig brugen af antagelser i hverdagen
- Eleverne oplever, at vi bruger antagelser i mange forskellige situationer

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 7, printe og udklippe rollekort (**arbejdsark 7.6**) til øvelsen "Vi antager noget i mange situationer".

7.1 Introduktion til fakta

Klasseøvelse

Giv eksempler på 2-3 ting i klasselokalet, der kan karakteriseres som fakta – og gør eleverne opmærksomme på, at det er **fakta** (f.eks. "der er X døre i dette lokale). Lad også nogle elever give eksempler på fakta. Udtryk derefter en **mening** (f.eks. farven på døren(e) er smuk) om de ting, du før karakteriserede som værende fakta – og bed eleverne fra før om det samme.

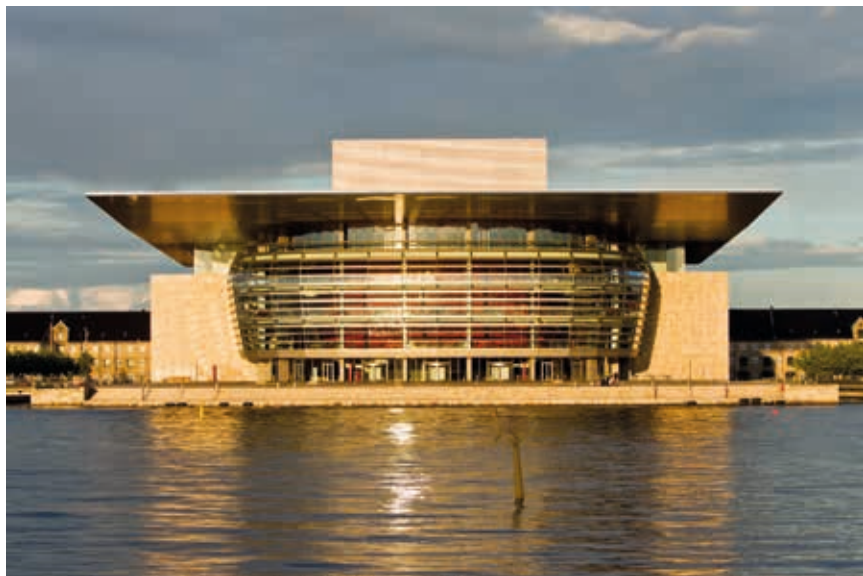
Tag en snak om, hvad forskellen er på fakta og mening.

Kan man diskutere fakta? Nej, fakta er det alle er enige om.

Kan man diskutere meninger? Ja, mening er det vi hver især synes eller mener.

Vis efterfølgende de to **illustrationer 7.1 og 7.2** – ét billede af gangen, og bed eleverne komme med henholdsvis fakta og meninger til hvert foto.

Spørg ved hver udtrykte mening, om der er nogen i klassen, der har en anden mening.

7.2 Fakta eller mening?

Klasseøvelse

Skriv et stort **F** i den ene ende af tavlen og et stort **M** i den anden. Bed eleverne rejse sig og stille sig midt i klassen. Forklar dem, at du om lidt læser nogle forskellige udsagn op. Hvis eleverne mener, et udsagn er fakta, går de hen og stiller sig ved F'et; hvis de mener, det er en mening, du læser op, stiller de sig ved M'et.

Mind eleverne om, at det ikke handler om, hvorvidt de er enige eller ej, eller om noget er rigtigt eller forkert. Det handler udelukkende om, hvorvidt det, du siger, kan diskuteres eller ej.

Hvis en eller flere elever stiller sig det forkerte sted, skal du gøre opmærksom på dette, og bede en af de andre gøre rede for, hvad det rigtige svar er og hvorfor.

Læs nu nedenstående udsagn ét for ét:

Ananas er en frugt.

Fredag er den bedste dag i ugen.

Der er kun charmerende drenge i denne klasse.

Uddannelsen til mekaniker foregår blandt andet på Teknisk Skole.

Alle dem, der går på gymnasiet, er kedelige.

Der er alt for mange lyskryds i Danmark.

Danmarks kendingsbogstaver er DK.

Danmark er et grimt land.

Det er forbudt at køre eller gå over for rødt lys.

Det er (-dag) i dag.

Mekanikeruddannelsen er spændende.

Man kan få briller med mange forskellige styrker.

7.3 Antagelser er "selvinformation"

Klasseøvelse

Vis eleverne den ufuldstændige besked på **illustration 7.3**. Forklar dem, at dette er en besked, hvor der mangler nogle informationer:

PERSPEKT 2.0 - MODUL 8ILLUSTRATION 7.3dcum.dansk center for undervisningsmidler

He- s--t.

Min --ef har r-n-et, og je- er n--t --l at -a-e på k-n--ret, -el-o- de--e er -i- fr--ag, -å d- er -ød-i- at -j-l-e mig. Vi får --s-er i --ten, og -er er -e--e-i- -es-id-. Vil du --ø--u-e i --u-n og -de i -a--en? --sat -l-t-e m--lerne og tv'et og s--v--ge under --m.
-ind-e--e træg--r t-l at b--ve p--set og sk--ld-s-an-en s--l ud. D- m- ---t -k--e --i-e--et --så. Jeg er -j--me s-n-t -l-k--n --re.

K--s -r- --r.

Bed nogle af eleverne læse op. De vil sikkert ikke komme ret langt. Spørg dem hvorfor.

Vis dem derefter den næste udgave af beskeden på **illustration 7.4**. Forklar dem, at det er den samme besked, men denne gang får de flere informationer. Bed igen nogle af eleverne læse op – denne gang vil nogle af dem med lidt tid være i stand til at afkode beskeden.

PERSPEKT 2.0 - MODUL 8ILLUSTRATION 7.4dcum.dansk center for undervisningsmidler

Hej s-at.

Min c-ef har r-n-et, og je- er nø-t til at -a-e på k-ntoret, sel-o- dette er -i- fr-dag, -å d- er -ød-i- at hj-lpe mig. Vi får --ster i a-ten, og -er er te--elig -eskidt. Vil du --ø-suge i s-uen og -de i ga--en? H-sk at -lytte m--lerne og tv'et og s--v--ge under --m.
-ind-e--e træg--r t-l at b--ve p--set, og sk--ld-s-an-en s--l ud. D- m- g-dt sku-e t-ile--et --så. Jeg er -j--me sen--t kl-kk-n -ire.

Kn-s fra --r.

Spørg eleverne, hvorfor det lykkedes bedre denne gang. Tal med dem om, at jo mere information (her fakta) vi får, jo tættere kommer vi på den rigtige mening med beskeden. Når vi mangler fakta, finder vi selv på noget – vi skaber "selvinformation". Det er denne øvelse et eksempel på.

Afslut øvelsen med at vise eleverne den fulde tekst (**illustration 7.5**):

PERSPEKT 2.0 - MODUL 8ILLUSTRATION 7.5dcum.dansk center for undervisningsmidler

Hej skat.

Min chef har ringet, og jeg er nødt til at tage på kontoret, selvom dette er min fridag, så du er nødt til at hjælpe mig. Vi får gæster i aften, og her er temmelig beskidt. Vil du støvsuge i stuen og ude i gangen? Husk at flytte møblerne og tv'et og støvsuge under dem. Vinduerne trænger til at blive pudset, og skraldespanden skal ud. Du må godt skure toilettet også. Jeg er hjemme senest klokken fire.

Knus fra far

7.4 Antagelser i hverdagen

Klassesamtale

Tal med eleverne om, at det er helt almindeligt at antage noget – vi gør det nærmest hele tiden. Det er der ikke noget forkert i. Vi skal bare være klar over, at det er det, vi gør, for når man antager noget, tager man nogle gange fejl, mens man andre gange har antaget rigtigt. Oftest opdager vi kun, at vi har antaget noget, når vi har taget fejl (og vi opdager det).

Bed eleverne komme med eksempler på situationer, hvor de har antaget noget, som viste sig ikke at holde stik – og hjælp dem på vej ved at give nogle eksempler selv:

- Da min ven havde sagt, at han ikke kunne fordrage fester med høj musik, lod jeg være med at invitere ham til min næste fest, fordi jeg antog, at det var det bedste. Men han blev temmelig fornærmet.

- Når mine forældre kom på besøg, lavede jeg altid lidt gammeldags mad, fordi jeg ikke troede, de kunne lide stærk mad med krydderier som f.eks. chili. Indtil jeg opdagede, at de dyrkede dem selv ude på altanen.
- Jeg købte to billetter til en film i biografen, og da jeg ville være sød ved min ægtefælle/kæreste, købte jeg til en kærlighedsfilm/krigsfilm, da jeg troede, at det var det, han/hun helst ville se. Men han/hun orkede næsten ikke at gå med, fordi han/hun ikke gad se "den slags film".

7.5 Vi antager noget i mange situationer

Rollespil

Bed to elever komme ud på gulvet for at spille rollespil: De skal gå uden for døren og komme ind i lokalet (som nu er en café eller et cafeteria), hvor A hurtigt sætter sig hen til cafébordet, mens B henvender sig til dig (ekspedient) og bestiller for begge. Udlever de printede rollekort (**arbejdsark 7.6**) til de to elever.

Tal med eleverne om, hvordan situationen føles for både A og B.

Konkluder med, at antagelser kan føre til misforståelser, og at det kan være en god idé at finde ud af, hvad fakta er, inden man handler.

PERSPEKT 2 – MODUL B ARBEJDSARK 7.6

A

Du og din klassekammerat går på café sammen. Så snart I kommer ind, sætter du dig hen til bordet, fordi du regner med, at I lige skal snakke om, hvad I skal bestille. Da din klassekammerat kommer med en kop kaffe til dig, reagerer du lidt negativt, fordi du faktisk hader kaffe. Du bryder dig ikke om det – og har aldrig gjort det.

B

Du og din klassekammerat går på café sammen. Så snart I kommer ind, går du hen til ekspedienten (din lærer) og bestiller espressokaffe til jer begge. Du vil gerne gøre klassekammeraten glad, og du mener at kunne huske, at han/hun er vild med stærk kaffe. Efterfølgende tager du de to kopper med ned til bordet, hvor A har sat sig. Nu skal I rigtig hygge jer. Du glæder dig til at forkæle ham/hende med den lækre kaffe.

Opsamling

- Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.
- Hvad er fakta og hvad er mening?
  - Når vi mangler fakta bruger vi "selvinformation" - antagelser
  - Vi antager noget i mange forskellige situationer

Kilder

Introduktion til underviseren	63
Hvilke kilder findes der?	64
Hvad skal jeg vide? Del 1	65
Hvad skal jeg vide? Del 2	66
Kilder på nettet	67
Opsamling	67

Introduktion til underviseren

I dette kapitel arbejdes der mod elevernes kompetence til at vurdere en kildes troværdighed og anvendelighed. Indholdet ligger i naturlig forlængelse af det foregående kapitel og træner i praksis elevernes evne til at identificere fakta, antagelser og mening. Kapitlets sidste øvelse arbejder specifikt med kildekritik af aktuelle nyheder/historier. Øvelsen er vigtig og kræver lidt ekstra forberedelse fra læreren, da der skal findes og printes eksempler på forholdsvis aktuelle troværdige og mindre troværdige nyheder/historier fra nettet. Aktualiteten er med til at gøre kapitlets indhold vedkommende og understreger ligeledes vigtigheden af kompetencen. Fordi mange elever har kildekritik som emne i andre fag, er dette kapitel valgfrit, og kan gennemføres hvis det er relevant for den klasse man har.

Fokuspunkter:

- Gennem en brainstorm reflekterer eleverne over, hvilke kilder der findes
- Via et praktisk eksempel reflekterer eleverne over, hvor de kan finde informationer, og over deres kilders troværdighed
- Gennem en parøvelse arbejder eleverne med kilder til viden i forhold til en bestemt opgave
- Gennem en gruppeøvelse øver eleverne sig på at tænke kritisk om kilder på nettet

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 8, printe **arbejdsark 8.2** til hver elev til øvelsen "Hvad skal jeg vide? Del 1", printe **arbejdsark 8.3** og **8.4** til parøvelsen "Hvad skal jeg vide? Del 2" (hvert par skal have et eksempler af begge ark), finde og printe 4-6 eksempler på nyheder fra forskellige hjemmesider til øvelsen "Kilder på nettet".

8.1 Hvilke kilder findes der?

Klassesamtale

Spørg eleverne:

Hvis vi gerne vil have viden om noget, hvor kan vi så få informationer fra?

Lad eleverne komme med deres bud, og skriv alle klassens eksempler op på tavlen.

For at hjælpe dem med at tænke på forskellige slags kilder, kan du spørge dem

Hvad nu, hvis jeg vil vide noget om ...?

mens du læser de forskellige eksempler op:

katte, miljøet, prisen på cykler, truede dyr, fodbold-resultater, en bestemt butik, hvad mine venner skal i weekenden, vejret i morgen etc.

Fortæl eleverne, at det er godt at være i stand til at være kritisk i forhold til de informationer, man får eller selv søger. Mange situationer i hverdagen kræver, at vi er i stand til at være kritiske omkring det, vi ser eller hører.

Lad eleverne komme med bud på i hvilke situationer, man kan have brug for at kunne forholde sig kritisk til den information, man får.

Du kan evt. supplere – eller sætte dem i gang – med følgende eksempler:

- Når man finder litteratur til løsning af en skoleopgave
- Når man ser fjernsyn
- Når man spørger andre til råds
- Når man søger informationer på nettet

Noget af det, der er relevant at vurdere, er, hvem der er afsender af den information, man får. Der er flere forhold, man kan være opmærksom på.

Vis den nedenstående illustration (**illustration 8.1**) på tavlen. I kan med fordel sammen komme med eksempler til de forskellige udsagn.

PERSPEKT 2 – MODUL 8ILLUSTRATION 8.1

dcum

danskcenter forundervisningsmidler

Kildekritik

Uanset om kilden er en tekst eller en person, er der en række spørgsmål, man (som modtager) kan overveje:

Hvad er formålet med at opsøge kilden?

• Er det at skaffe sig viden?

• Er det at høre andres meninger?

• Er det at få nogens vurdering?

• Er det at blive underholdt?

Hvem er afsender?

• Er det en, der ved meget om emnet, f.eks. en fagperson?

• Er det en, der har erfaring inden for området?

• Er det en, der vil fortælle sin mening?

Hvad er formålet med teksten/udsagnet?

• Er det at oplyse?

• Er det at formidle viden?

• Er det at sælge?

• Er det at overbevise/overtale?

Hvad er indholdet?

• Er det fakta, antagelse eller mening?

Hvilke argumenter bruges der?

• Refereres der til undersøgelser?

• Refereres der til litteratur?

• Personlige holdninger?

• Moralske overvejelser?

Med baggrund i ovenstående kan man forsøge at vurdere om kilden er anvendelig til det formål, man har brug for den – og om den er troværdig.

8.2 Hvad skal jeg vide? Del 1

Klasseøvelse

Uddel **arbejdsark 8.2** til hver elev. I laver denne øvelse sammen i plenum – senere skal eleverne lave en lignende øvelse to og to.

Gennemgå arbejdsarket, og bed først eleverne komme med bud på, hvor de kan finde informationer om emnerne i første kolonne. De (og du) noterer jeres fælles forslag ned på arbejdsarket. Gå derefter listen af kilder igennem, og tal grundigt med eleverne om, hvorvidt de enkelte kilder leverer fakta, meninger eller antagelser – eller alle tre typer.

PERSPEKT 2 – MODUL 8ARBEJDSARK 8.2

dcum

danskcenter forundervisningsmidler

Hvad skal jeg vide? Del 1

I denne øvelse skal du overveje, hvilke kilder du har brug for – og til hvad. Nedenfor er skrevet nogle forslag til informationer, du kan have brug for. Der er plads til, at du selv kan finde på flere ...

Scenariet er: Du skal have en ny mobiltelefon

Hvad skal jeg vide? – Hvilke informationer har jeg brug for?	Hvilke kilder har jeg? – Hvor kan jeg finde de informationer, jeg har brug for?	Vurdering af kilden – Leverer kilden fakta, antagelser eller mening?
Hvad har jeg råd til?		
Hvad skal min telefon kunne – hvad har jeg brug for?		
Hvilket mærke skal jeg vælge – og hvorfor?		
Hvilket abonnement har jeg brug for?		
Hvor får jeg den bedste pris?		
Hvor kan jeg få hjælp og vejledning?		

8.3 Hvad skal jeg vide? Del 2

Parøvelse

Bed eleverne sætte sig sammen to og to, og giv hvert par en kopi af **arbejdsark 8.3**.

PERSPEKT 2 – MODUL IIIARK 8.3

dcum

danskcenter forundervisningsmidler

Du kunne godt tænke dig et fritidsjob

HVAD SKAL JEG VIDE – HVILKE INFORMATIONER HAR JEG BRUG FOR?	HVILKE KILDER HAR JEG – HVOR KAN JEG FINDE DE INFORMATIONER, JEG HAR BRUG FOR?	LEVERER KILDEN FAKTA ELLER MENING?

De får nu 10 minutter til at tænke over opgaven, tale om mulige svar og sammen notere deres svar i de tre kolonner – så mange som muligt. Fortæl eleverne, at der kan være mange svarmuligheder, og ofte er de meget individuelle – der er således i denne opgave ingen rigtige eller forkerte kilder og spørgsmål. Til gengæld kan det sikkert diskuteres, hvilken type information de enkelte kilder leverer. I gennemgår derefter i plenum deres svar.

Udlever nu **arbejdsark 8.4**, og gentag øvelsen.

Husk som underviser at være opmærksom på, at det er refleksionen over kilder og deres anvendelighed og troværdighed, der er vigtig i denne øvelse – ikke om alle informationer kommer med i opgaven.

PERSPEKT 2 – MODUL IIIARK 8.4

dcum

danskcenter forundervisningsmidler

Din gruppe skal skrive en opgave om gadebørn

HVAD SKAL JEG VIDE – HVILKE INFORMATIONER HAR JEG BRUG FOR?	HVILKE KILDER HAR JEG – HVOR KAN JEG FINDE DE INFORMATIONER, JEG HAR BRUG FOR?	LEVERER KILDEN FAKTA ELLER MENING?

8.4 Kilder på nettet

Gruppeøvelse

Inddel eleverne i grupper med 4-5 elever, og giv hver gruppe et af de printede ark (som du har forberedt inden timen) med en nyhed på. Fortæl eleverne, at de i grupperne skal vurdere, om nyheden er sand eller falsk. Fortæl dem endvidere, at der findes nogle retningslinjer man kan bruge, hvis man vil undersøge det. Vis **Illustration 8.5**.

Stikord til klassesamtale om de forskellige punkter:

Lyder det for vildt?

Falske nyheder er ofte overdrevne. Hvis historien er meget vild, eller indeholder stærke meninger og ikke så meget fakta, er der en sandsynlighed for, at den er falsk.

Hvem har skrevet det?

Hvis det ikke er tydeligt, hvem der har skrevet teksten, skal du være kritisk. Dette gælder også hvis den, der har skrevet den, ikke er kvalificeret til at skrive om emnet.

Findes historien andre steder?

Hvis det er en sand nyhed, vil historien oftest være omtalt flere steder (og ikke kun med en kopi af den samme tekst!), og gerne på anerkendte nyhedssider. Hvis ikke, kan det være et tegn på, at det er en falsk nyhed.

PERSPEKT 2 – MODUL IIIARK 8.5

dcum

danskcenter forundervisningsmidler

Lyder det for vildt?

Hvem har skrevet det?

Findes historien andre steder?

Hvor kommer billedet fra?

Hvor kommer billedet fra?

Noget, der ofte kendetegner falske nyheder, er at der bruges billeder fra en helt anden kontekst, og ofte voldsomme billeder.

Når I har talt sammen om de fire punkter arbejder eleverne sammen i grupper, og undersøger, om de nyheder de har fået uddelt er falske eller sande og om de er hentet fra en pålidelig eller ikke pålidelig kilde. Afslut med at hver gruppe opsummerer de væsentligste pointer fra deres arbejde.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Der findes mange forskellige kilder til viden
- Ikke alle kilder er lige troværdige – nogle indeholder måske kun meninger og antagelser, og ikke fakta
- Det er vigtigt at undersøge, om nyheder på nettet er sande eller falske inden man tror på det man læser

Synsvinkler

Introduktion til underviseren	69
Hvem synes hvad?	70
Jeg mener, at ...	72
Forhandling og kompromis	73
Borgerpanel (valgfri øvelse)	74
Opsamling	75

Introduktion til underviseren

I dette kapitel skal eleverne beskæftige sig med andre menneskers synspunkter som en væsentlig faktor, de er nødt til at forholde sig til i et samspil med andre. Målet er, at eleven har viden om, at en sag kan beskrives fra forskellige synsvinkler, fordi mennesker har forskellige synspunkter, og at det kan kvalificere en beslutning at få forskellige synspunkter i spil. Øvelserne i dette kapitel forbinder elevernes viden, om hvordan mennesker kan tænke forskelligt, med et handleperspektiv. At vi tænker forskelligt, har ikke kun betydning i enkeltstående situationer, men også i et større og mere fremadrettet perspektiv, idet de forskellige tanker også fører til forskellige prioriteringer og konklusioner. Gennem fiktive situationer og rollespil trænes en opmærksomhed herpå samt en kompetence til at forhandle og indgå kompromis. Hvis eleverne bliver i stand til at se, forstå og sætte sig ind i andre menneskers synspunkter – samt ikke mindst tage dem i betragtning, hvor det er relevant – udvides deres egen horisont. Det vil give dem mulighed for at træffe hensigtsmæssige reflekterede beslutninger – også i et bredere perspektiv.

Fokuspunkter:

- Eleverne introduceres via en historie til "andre menneskers synspunkter"
- Eleverne oplever gennem rollespil forskellige synspunkter om samme problematik
- Gennem et rollespil øver eleverne sig på at forhandle sig frem til et kompromis
- Via et rollespil oplever eleverne, at forskellige synsvinkler kan afstedkomme meget forskellige synspunkter (valgfri øvelse)

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 9, printe og folde et eksemplar at hvert navneskilt (**arbejdsark 9.2, 9.3, 9.4, 9.5**) til øvelsen "Jeg mener, at...", printe et eksemplar hver af hhv. **arbejdsark 9.6** og **9.7**, og skær dem derefter i hhv. fire og tre rollekort, til øvelse 9.4, "Borgerpanel".

9.1 Hvem synes hvad?

Historie

Vis eleverne **illustration 9.1**. Tegningen forestiller en opgang i en ejendom med fire lejligheder.

Læs følgende historie:

I lejligheden på 1. sal til venstre bor Bent Madsen. Han er invalidepensionist og dårligt gående efter en arbejdsulykke, hvor han fik benet i klemme mellem to togvogne, han var ved at sætte sammen manuelt, fordi den elektroniske sammenkobling ikke virkede. Hans ryg kom også til skade, så den er bøjet, og han har svært ved at rette sig op. Bent er meget afhængig af sin rollator, når han skal gå – f.eks. hen til supermarkedet eller til busstoppestedet. Han plejer at stille den i opgangen, for han kan ikke få den op ad trappen.

Hans nabo (1. sal til højre) er en ung kvinde, Lea Juhl, som er pædagog i en børnehave. Hun har en lille pige på et år og en dreng på fire. Leas mand arbejder i Grønland som ingeniør og er væk fire måneder ad gangen. Han er hjemme i to måneder to gange om året. Lea drømmer om et lille hus med en have, hvor barnevognen kan stå, så den lille pige kan sove ude og få frisk luft i stedet for at sove inde i lejligheden, og hvor drengen kan få mere plads at tumle på. Barnevognen og drengens trehjulede cykel står nede i opgangen, fordi hun ikke orker at slæbe det hele med op hver gang.

I lejligheden i stueetagen til venstre bor Henrik Toft, som læser til arkitekt. Han er meget interesseret i indretning og bruger meget tid på at finde de rigtige møbler, lamper osv. til sin lejlighed. Han har ikke så mange møbler, for han kan bedst lide at have meget plads omkring sig. Henrik har flere gange foreslået, at dørene bliver skiftet ud, fordi han synes, de er skrammede og grimme, og han synes også, opgangen trænger til at blive malet og ryddet op.

Henriks nabo i lejligheden i stuen til højre hedder Gerda Fløjborg. Hun er pensioneret skolelærer og meget aktiv. Hun går til gymnastik to formiddage om ugen, spiller kort i en bridgeklub hver torsdag og går til dans mandag aften. Fredag gør hun hele lejligheden ren, og søndag pudser hun vinduer. Hendes mand er død for mange år siden, og hun har ingen børn. Gerda Fløjborg synes, at børn nu om dage er uopdragne; de tænker kun på sig selv og kan finde på hvad som helst. Hun er ret sikker på, at det er Leas dreng, der har tegnet tuschstreger på nogle af postkasserne.

En dag får beboerne et brev fra varmemesteren. Brevet indeholder forskellige informationer til beboerne, bl.a. nye husregler:

Postkasserne skal flyttes en halv meter op, hvor der er mere lys, så posten bedre kan se navnene og putte breve i de rigtige steder.

Der må ikke længere stå noget i opgangen – alt skal sættes i kælderen eller opbevares i lejlighederne.

Opgangen kan ikke blive malet før om to år – der er ikke penge til det nu.

Alle beboere skal have en månedlig rengøringsdag, hvor de fejer og vasker trappen i ejendommen.

Lav nu nedenstående skema på tavlen.

Bed nu fire elever komme op til tavlen – de skal gå sammen parvis. Giv hvert par et stykke kridt, og læs én regel op ad gangen. Bed parrene markere i felterne, hvad de tror, beboerne mener om den pågældende regel. Begge par skal forholde sig til alle fire beboere, og de må gerne tale sammen to og to om krydsets placering. De skal ikke begrunde deres valg, og skemaet skal kun bruges i denne øvelse.

- Plustegn (-) = de tror, personen synes, det er en god idé.
- Minustegn (+) = de tror, personen synes, det er en dårlig idé.
- Tankestreg (–) = de tror, personen er ligeglad.

	BENT MADSEN	LEA JUHL	HENRIK TOFT	GERDA FLØJBORG
REGEL 1				
REGEL 2				
REGEL 3				
REGEL 4				

9.2 Jeg mener, at ...

Rollespil

Placer nu fire stole ved tavlen. Vælg fire elever, som skal spille de fire beboere, og bed dem sætte sig på hver sin stol med ryggen mod tavlen.

Giv hver elev et navneskilt (**arbejdsark 9.2, 9.3, 9.4, 9.5**). Det skal foldes og holdes, så de andre kan se navnet, og den enkelte elev kan se sin rolle og nogle stikord. Med hver sit navneskilt holdt op foran kroppen skal eleverne nu efter tur udtrykke deres mening om de fire regler, som om de var den

person, hvis navn står på skiltet. De skal ikke diskutere, men blot sikre sig, at de har sagt så meget som muligt om, hvad deres mening er og hvorfor.

Spørg efter øvelsen hver enkelt elev, om han eller hun kan forstå sin rolles synspunkt, og om han eller hun personligt har samme synspunkt. Gem navneskiltene – de skal bruges igen i næste øvelse.

9.3 Forhandling og kompromis

Rollespil

Fortæl eleverne fortsættelsen af historien:

Det skabte en del uro i opgangen, da de fire beboere læste brevet med de nye husregler fra varmemesteren. Alle var utilfredse med noget og tilfredse med noget andet, men det var ikke de samme ting, de var tilfredse og utilfredse med. De klagede til varmemesteren og brokkede sig, hver gang de så ham.

Til sidst blev han så træt af dem, at han besluttede at indkalde dem til et beboermøde, hvor de skulle diskutere de fire punkter og indgå et kompromis om, hvad der skulle gælde, og hvad der ikke skulle gælde.

Alle beboerne sagde ja tak til at komme, og de mødes nu i fælleslokalet og skal blive enige ...

Udvælg nu fire elever, og bed dem sætte sig omkring et bord forrest i klassen, så alle kan se dem. Hvis du finder det hensigtsmæssigt, kan du vælge de samme fire elever som i sidste øvelse.

Udlever de fire navneskilte fra forrige øvelse. Du er varmemester og ordstyrer og læser den første regel op, hvorefter eleverne udtrykker deres me-

ning om den ("Jeg synes ..., fordi..."). De skal ikke komme med løsningsforslag endnu. Når alle har sagt, hvad de mener, får den første lov til at komme med et løsningsforslag. Dernæst regel nr. 2 osv. Først når der er indgået et kompromis, går I videre til den næste regel efter samme model.

Du skal styre diskussionen og forsøge at hjælpe dem til at indgå et kompromis om hver regel. Om nødvendigt må du bringe nye faktorer i spil, for at de kan nå til enighed (f.eks. alternative måder at skaffe penge på, så der kan blive malet alligevel, tilbyde at lave et skur omme i haven, som rollator og barnevogn kan stå i osv.). Du skal således påtage dig en særdeles aktiv rolle i rollespillet.

Spørg til sidst de øvrige elever, om rollespillerne var **assertive**.

Lyttede de interesseret til hinanden?

Prøvede de at forstå de andres synspunkter?

Forsøgte de at nå en fælles løsning?

PERSP. 2.0 - MODEL 01

ARK 9.2

dcum

dansk
center for
undervisningsmidler

LEA JUHL

LEA JUHL

- Ordrer ikke at slæbe barnevognen op på 2. sal eller i læderren
- Hver gang hun skal ud med to små børn
- Hver gang hun skal ud med to små børn
- Er fagligt indordnet, malning og oprydning

PERSP. 2.0 - MODEL 01

ARK 9.4

dcum

dansk
center for
undervisningsmidler

BENT MADSEN

BENT MADSEN

- Går dårligt + ryghæde (arbejdsulykke)
- Rollator står i opgang - kan ikke selv transportere den op i
- Hver gang hun skal ud med to små børn
- Kan ikke nå postkassen, hvis den skal sidde højere

PERSP. 2.0 - MODEL 01

ARK 9.3

dcum

dansk
center for
undervisningsmidler

HENRIK TOFT

HENRIK TOFT

- Sætter pris på orden og masser af plads omkring sig
- Kan lide nymalede rene vægge
- Synes ikke, det er pænt, hvis postkasserne flyttes op

PERSP. 2.0 - MODEL 01

ARK 9.5

dcum

dansk
center for
undervisningsmidler

GERDA FLØJBORG

GERDA FLØJBORG

- Oprydning er godt, gangen bør males
- Postkasserne må gerne sættes højere op, så små børn ikke kan sætte fedtede fingre på dem.

9.4 Borgerpanel

Rollespil

Find en ting i klassen, du kan anvende som "mikrofon" (vandflaske, kæmpetusch eller lignende).

Placer fire stole på række foran klassen. Bed fire elever om at komme op og sætte sig. Forklar dem, at de nu skal udgøre et borgerpanel, hvor de hver især er repræsentant for en gruppe.

Første diskussionsemne er **rygning**.

Der er fire roller:

- tobaksfabrikant
- læge på hospitalets lungeafdeling
- forældrerepræsentant for unge under 18
- storryger på 25. år.

Uddel de fire rollekort som du har printet (**arbejdsark 9.6**) – og fortæl de fire elever, at de nu skal spille disse roller, og fortælle resten af klassen, hvad de synes om rygning.

PERSPEKT 2.0 - MODUL 9ARBESJDARK 9.6

dcum

danskcenter forundervisningsmte

Jeg ejer en tobaksfabrik

Jeg er læge på lungeafdelingen

Jeg er mor til en dreng på 15 år

Jeg har røget i 25 år og nyder det!

Du agerer en "frisk" toastmaster eller mikrofonholder og sørger for, at alle fire kommer til orde, f.eks. ved at sige:

Kære tobaksfabrikant, hvad synes du om de stigende priser på cigaretter/de skrappe regler for hvem, der må købe cigaretter/rygeforbuddet på legepladser ...

Henvend dig derefter til de øvrige roller.

Når alle har sagt et par udsagn, stopper du rollespillet. Bed eleverne sætte sig på deres egne pladser, og tal efterfølgende med dem og klassen om deres oplevelse af de forskellige synsvinkler.

Hvordan var det at spille rollen?

Kan du forstå, at han mener, som han gør?

Er du enig med ham?

Var du enig med nogle af de andre?

Øvelsen gentages med nye elever og nedenstående emner og roller:

Andet diskussionsemne er **placering af ny bus-terminal**.

Der er tre roller:

- beboer i en af ejendommene rundt om torvet
- ejeren af Lokka
- beboer uden bil fra et af yderområderne.

Uddel de tre rollekort du har printet (**arbejdsark 9.7**). Agér toastmaster på samme "friske" vis som ved første eksempel. Fortæl afsnittet om busterminalen, som indledning på "diskussionen".

Der skal bygges en ny busterminal, som også skal indeholde en masse kontorer og derfor er fire etager høj!

Byplanlægningsudvalget har foreslået, at den bliver placeret på byens store torv, hvor også det store supermarked Lokka ligger. Ejeren af Lokka er begejstret ved tanken om de mange buspassagerer, der vil handle hos ham, og også de beboere i byens yderområder, der ikke har bil, synes, det ville være fint, hvis bussen gik lige til døren af Lokka.

PERSPEKT 2.0 - MODUL 9ARBESJDARK 9.7

dcum

danskcenter forundervisningsmte

Jeg bor i et hus på torvet

Jeg ejer Lokka

Jeg bor i udkanten – og har ingen bil

Rundt om torvet ligger imidlertid også en del ejendomme med lejligheder, og beboerne her er utilfredse med, at deres udsigt ud over torvet forsvinder – og de forestiller sig også, at alle de busser, der kører til og fra busterminalen hver dag, medfører en masse larm og forurening.

Når de tre elever er kommet med et par udsagn hver, beder du dem om at sætte sig på deres egne pladser og taler efterfølgende med dem og klassen om deres oplevelse af de forskellige synsvinkler.

Hvordan var det at spille rollen?

Kan du forstå, at han mener, som han gør?

Er du enig med ham?

Var du enig med nogle af de andre? Osv.

Det sidste emne diskuteres ikke af et borgerpanel, men af en chef og en ansat. Situationen er, at den nyansatte vil have ferie i 14 dage efter at have haft jobbet i en uge. Bed to elever om at komme ud på gulvet for at spille de to roller:

- chef, der lige har ansat vedkommende
- den ansatte, der vil med sin nye kæreste i kærestens forældres sommerhus.

Den ansatte begynder:

Jeg vil gerne bede om 14 dages ferie ...

Bed de to skifte roller efter cirka et halvt minut.

Når de to elever har haft deres nye rolle i et halvt minuts tid, beder du dem om at sætte sig på deres egne pladser og taler efterfølgende med dem og klassen om deres oplevelse af de forskellige synsvinkler.

Tal afslutningsvis med eleverne om, hvad man kan lære af at forestille sig, at man havde det modsatte synspunkt af det, man egentlig har.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Hvem synes hvad? (Historie)
- Rollespil om meninger
- Forhandling og kompromis

Konsekvenser

Introduktion til underviseren	77
Alt har en konsekvens	78
Konsekvens på konsekvens	79
Kort- og langsigtede konsekvenser	80
Muligheder og konsekvenser	81
Opsamling	81

Introduktion til underviseren

Dette kapitel omhandler konsekvenser. I kapitlet skal eleverne via forskellige øvelser opleve sammenhængen mellem handling og konsekvens, da denne forståelse er grundlæggende for elevernes arbejde med egen tænkning og adfærd. Målet med undervisningen er, at eleverne kan analysere situationer og redegøre for konsekvenser af handlinger og udsagn. Eleverne vil i kapitlets øvelser skulle forholde sig til, at alt, hvad vi siger og gør (eller undlader at sige og gøre), har en konsekvens – ofte ikke blot for os selv, men også for andre. Det er i den sammenhæng vigtigt, at eleverne lærer at forholde sig til konsekvensen af en bestemt adfærd – hos dem selv såvel som hos andre. Opmærksomheden rettes både mod kort- og langsigtede konsekvenser.

Fokuspunkter:

- Eleverne introduceres til, at alt har en konsekvens
- Via en historie oplever eleverne, at en konsekvens ofte medfører en ny konsekvens
- Eleverne reflekterer over, at handlinger kan have positive og negative konsekvenser både på kort og lang sigt
- Gennem en fiktiv historie, eleverne kan relatere til, reflekterer de over konsekvenser ved forskellige mulige handlinger

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 10. Printe **arbejdsark 10.2** til øvelsen "Kort- og langsigtede konsekvenser". Eleverne skal være i grupper af 4, og hver gruppe skal have et ark.

10.1 Alt har en konsekvens

Introklasseøvelse

Du begynder lektionen med at "skyde" på eleverne med nedenstående udsagn. Ved hvert udsagn skal de finde en eller flere store eller små konsekvenser af udsagnet.

Husk, at tanker også kan være konsekvenser.

Udsagn, der beskriver handlinger

Sig:

Hvad sker der, hvis jeg ...

... peger og kigger op i loftet?

... spytter mit tyggegummi ud og lader det ligge på gulvet?

... er syg og ikke kommer i skole?

... glemmer at komme karry i karrykyllingen?

... råber til min nabo, at han er skidedum?

... kommer i skole klædt ud som dronning Margrethe?

Udsagn, der beskriver udsagn

Sig:

Hvad sker der, hvis jeg siger:

... har I set den ufo dér? (kigger ud)

... skal vi ikke synge 'Se den lille kattekilling', det er sådan en dejlig sang?

... jeg (eller en anden person, klassen kender) spiller sammen med Johnny Depp i en af Pirates of the Caribbean-filmene.

... I er nok den værste klasse, jeg nogensinde har haft.

(Kig på en elev "Tom", og lad som om, du kaster) ... "Grib, Tom!"

... Der er en masse lektier, jeg har glemt at give jer for. Det tager nok tre timer at lave dem, men I er altså nødt til at nå at lave dem til i morgen.

Påstå over for eleverne, at alt, hvad man siger og gør, har en konsekvens. Der kan være tale om store, små, positive eller negative konsekvenser – og nogle gange vil resultatet af en handling være ligegyldigt, men det er yderst sjældent, at der ikke sker et eller andet.

Lad nu eleverne komme med eksempler på sætninger med "Hvad sker der, hvis ...?", som de finder på, og hvor du skal nævne mindst én konsekvens. Der vil formentlig gå sport i at finde udsagn eller handlinger, som de tror, du ikke kan komme i tanker om konsekvenser af!

Tip: Uanset hvad vi siger eller gør, så vil det – om ikke andet – afstedkomme nogle tanker eller følelser hos dem, der hører eller ser det. Efterfølgende henvender de sig måske så til den, der taler/handler, eller til en anden for at høre vedkommendes mening, eller for at fortælle om det, de lige har set eller hørt.

10.2 Konsekvens på konsekvens

Historie

Fortæl eleverne følgende historie, mens du viser **illustration 10.1**. For at skærpe deres opmærksomhed kan du lade som om, det er din veninde, søster eller nabo, historien handler om.

En morgen skulle Lisa med toget på arbejde. Hun steg på toget, gik ind i en kupé og satte sig på en gangplads på et af de sæder, hvor der sidder fire personer sammen – to og to over for hinanden med et bord imellem. Den dag var der rigtig mange mennesker med toget, og hun var heldig at få en plads ved et bord. Hun skulle nemlig aflevere en vigtig opgave til sin chef den dag, og hun skulle bruge sin computer til at skrive den færdig, mens hun sad i toget. Hendes chef ville blive sur, hvis han ikke fik den samme dag, så hun skulle skrive den færdig i toget.

Ved siden af Lisa sad der en dreng, som gik i 9. klasse. Han sad og øvede sig på noget i en bog, for de skulle have prøve i skolen idag. Overfor sad der en ung pige og sov. Hun havde været på natarbejde på en tankstation og havde lagt sin mobiltelefon på bordet med alarmen slået til, så hun var sikker på at vågne, når toget nærmede sig hendes station. Det sidste af de fire sæder var tomt.

Lisa skulle lige til at tage sin computer frem og sætte den på bordet, da der kom en mand og smed sig tungt på den ledige plads. Han lugtede af øl, og i den bærepose, som han havde med, kunne hun høre, at det klirrede. Op ad posen tog han nu seks øl og satte dem på bordet – lige der hvor Lisas computer skulle have stået. Manden bøvnsede og tog en mobiltelefon frem, og selvom han tastede forkert mange gange, lykkedes det ham til sidst at få ringet sin kammerat op. Man kunne både se og høre, at manden var meget fuld. Han skændtes med sin kammerat i meget lang tid. Manden bandede og talte meget højt. Lisa syntes, det var underligt, at pigen, der sad ved siden af manden, kunne sove i den larm.

Manden fortsatte med at tale i telefon, så Lisa kunne ikke komme til at bede ham flytte sine øl, så hun kunne få plads til sin computer. Skoleeleven måtte opgive at øve sig til prøven. Han kunne slet ikke koncentrere sig, så han blev sur og lagde ar- rigt sine papirer tilbage i tasken, mens han synligt irriteret ærgrede sig. Midt under telefonsamtalen væltede den fulde mand en flaske øl. Der løb øl ud over bordet – og ned i den mobiltelefon, som den

sovende pige havde lagt foran sig på bordet. Det kunne telefonen ikke tåle, så den gik i stykker.

Tal med eleverne om, hvilke konsekvenser den fulde mands opførsel har for de andre tre passagerer. Begynd med Lisa:

1. **konsekvens:** Hun får ikke skrevet sin opgave i toget.

Hvad kan konsekvensen blive af dette?

2. **konsekvens:** Så bliver hendes chef måske sur.

Fortsæt til i har fundet den femte konsekvens i rækken – f.eks.:

3. **konsekvens:** Så skal Lisa måske arbejde over for at blive færdig.

4. **konsekvens:** Så bliver hendes familie måske kede af det.

5. **konsekvens:** Og måske lærer hun, at det er dumt at vente til sidste øjeblik med en opgave ...

Lad eleverne forsøge sig parvist med at finde konsekvenser – og konsekvenser af konsekvenserne – på samme vis. Denne gang for den sovende pige. Når parrene har summet et par minutter, lader du nogle af parrene fremlægge i plenum. F.eks.:

1. **konsekvens:** Hendes mobiltelefon går i stykker.

2. **konsekvens:** Derfor går hendes alarm ikke i gang.

3. **konsekvens:** Så kommer hun måske til at køre for langt.

4. **konsekvens:** ?

5. **konsekvens:** ?

Gør til sidst det samme med drengen, der skulle øve til prøven. Tal med eleverne om, at mange gange har en persons adfærd mere end én konsekvens – lidt som et dominospil, hvor brikkerne falder én efter én.

10.3 Kort- og langsigtede konsekvenser

Gruppeøvelse

Tal med eleverne om, at, noget, som her og nu ser ud som en god idé kan vise sig senere at være en ulempe. Giv gerne et eksempel fra ”en du kender”, hvor en person f.eks. undlod at gå til tandlæge, fordi han/hun havde tandlægeskræk, og som senere fortrød det pga. mange huller i tænderne.

Relatér til, at nogle mennesker f.eks. tager lange varme karbade hver dag og har radiatoren kørende på fuldt drøn. Det er måske dejligt lige nu – men når de senere får en kæmperegning for vand og varme, viser det sig, at de skulle have tænkt sig om og sparet på vandet og varmen.

Inddel eleverne i grupper af fire, og giv hver gruppe en kopi af det printede skema (**arbejdsark 10.2**).

De skal sammen finde og i stikord notere positive og negative konsekvenser på kort og langt sigt af de situationer, der er beskrevet i hver kasse.

For nogle elever kan det måske være vanskeligt at forestille sig negative her og nu-konsekvenser af f.eks. at dyrke sport to gange om ugen, eller positive her og nu-konsekvenser af at begynde at ryge, men så må de prøve at forestille sig, hvordan andre kunne tænke om de pågældende aktiviteter.

Lyt til gruppernes svar – der er i de fleste tilfælde flere muligheder, og I behøver ikke at være enige. Det centrale i øvelsen er, at eleverne reflekterer over, at handlinger kan have både kort- og langsigtede konsekvenser.

Gå til slut listen af hypotetiske handlinger igennem igen, og spørg klassen, om de kan komme i tanker om, hvilke andre personer end eleven selv disse handlinger kan have konsekvenser for – af både negativ og positiv karakter.

PERSPEKT 2.0 - MODEL B   ARBEJDSARK 10.2

HVAD SKER DER, HVIS EN ELEV I 9. KLASSE ...	KONSEKVENS NU (POSITIV)	KONSEKVENS SENERE (NEGATIV)
... BEGYNDER AT RYGE		
... MOBBER ANDRE		
... SPISER TO KILO SLIK OG DRIKKER TRE COLAER		
... BRUGER ALLE SINE LOMMEPENGE PÅ EN DYR COMPUTER		

HVAD SKER DER, HVIS EN ELEV I 9. KLASSE ...	KONSEKVENS NU (NEGATIV)	KONSEKVENS SENERE (POSITIV)
... ALTID SPISER SUNDT		
... HJÆLPER EN KAMMERAT MED MATEMATIKOPGAVERNE		
... DYRKER SPORT TO GANGE OM UGEN		
... LÆGGER HALVDELEN AF SINE LOMMEPENGE TIL SIDE HVER MÅNED		

10.4 Muligheder og konsekvenser

Klassesamtale

Beskriv følgende situation for eleverne:

Du opdager, at din klassekammerats kæreste også kysser med en anden. Du ved, at det vil gøre din klassekammerat bundulykkelig, hvis han/hun får det at vide. Hvad kan du gøre?

Lad eleverne komme med forslag, som du skriver op på tavlen. Når du synes, der er tilstrækkeligt med forslag på tavlen, tager du ét forslag ad gangen og beder dem om at diskutere fordele og ulemper ved netop denne mulighed:

Hvad er f.eks. fordelene eller ulempen ved at:

- konfrontere din klassekammerats kæreste?
- fortælle det til din klassekammerat?
- lade som ingenting?
- opsøge "kysseren"?
- ...

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Alt har en konsekvens
- Der kan være flere konsekvenser af den samme handling
- Der kan være konsekvenser for flere personer af den samme handling.
- Konsekvenser nu og senere

Konsekvenser ved digital kommunikation

Introduktion til underviseren	83
Digitale konsekvenser	84
Kort- og langsigtede konsekvenser	84
At begrænse utilsigtede konsekvenser	85
Historier fra det digitale univers (valgfri øvelse)	86
Opsamling	87

Introduktion til underviseren

I dette kapitel fortsætter arbejdet med at forstå konsekvenser. Opmærksomheden er rettet særligt mod konsekvenser af digital adfærd og digitale handlinger. Også her arbejdes med en forståelse af, at konsekvenser kan gælde både eleven selv og andre. Gennem fiktive historier rettes elevernes opmærksomhed mod både kort- og langsigtede konsekvenser.

Fokuspunkter:

- Gennem en klassesamtale bliver eleverne opmærksomme på, at der er konsekvenser ved alle slags former for digital kommunikation
- Gennem en gruppeøvelse reflekterer eleverne over, at der kan være flere konsekvenser af den samme handling
- Gennem en brainstorm reflekterer eleverne over, hvordan man kan begrænse konsekvenserne af det, der foregår i den digitale verden
- Via rollespil reflekterer eleverne over konsekvenser af forskellige handlinger (valgfri øvelse)

Forberedelser: Hvis I vælger at gennemføre øvelsen "Historier fra det digitale univers": Print to eksemplarer af **arbejdsark 11.1**, og klip arkene i 5 dele (de 5 historier).

11.1 Digitale konsekvenser

Klassesamtale

- Fortæl eleverne at også handlinger i den digitale verden har konsekvenser. Stil nedenstående spørgsmål til klassen, og lad eleverne svare.
- Spørg:
  - Hvad sker der hvis jeg ...*
  - sender en ubehagelig sms til en, jeg kender?* (Han/ hun bliver sur eller ked af det, du fortryder, du får en ubehagelig sms tilbage etc.)
  - sender en hyggelig sms til en, jeg kender?* (Han/ hun bliver glad, du får en hyggelig sms tilbage, du får en ny ven etc.)
  - misforstår betydningen af en emoji, og kommer til at sende en sur besked, selvom jeg havde tænkt at skrive en sød besked?*
  - tager et billede af en jeg kender og deler det med andre, uden deres samtykke?*

- trykker like til et billede, min ven har lagt op på nettet?*
- undgår konsekvent at trykke like eller kommentere på billeder af en, jeg går i klasse med?*
- spørger min ven inden jeg deler et billede af ham?*
- opretter en falsk profil på Facebook?*
- skriver en grim kommentar til en andens billede på nettet?*
- køber en anden persons Instagram-konto, sådan at jeg kan overtage den persons følgere?*
- accepterer en venneanmodning fra en, jeg ikke kender?*

11.2 Kort- og langsigtede konsekvenser

Gruppearbejde

- Del nu eleverne ind i grupper med 4-5 elever i hver. De skal arbejde med at finde mindst tre forskellige mulige konsekvenser for hvert af de eksempler, du læser op, og de skal sørge for, at der er mindst en kortsigtet og en langsigtet konsekvens med.
- Du skal læse op et eksempel ad gangen. Eleverne skal derefter tale sammen i gruppen, og som afrunding på hvert eksempel, skal en gruppe forklare hvilke konsekvenser, de har talt om. Du vurderer, om andre grupper skal have mulighed for at uddybe med deres forslag. Efterfølgende går I videre til næste eksempel.
- Læs:
  - En fremmed person kontakter dig på Facebook og vil gerne have et billede af dig. Du bliver smigret og sender et billede.*
  - Du havner i en diskussion med en, du ikke kender i et kommentarfelt, og I er meget uenige om noget politisk. Du skriver nogle meget grimme kommentarer til personen.*

- En af dine venner skriver under et billede af dig, at du er meget smuk.*
- Du modtager en anonym besked med et spørgsmål om noget meget personligt, som du slet ikke har lyst til at svare på.*
- Du hører et rygte om en i klassen, og er meget fristet til at fortælle det videre, selv om du ikke ved, om det er sandt. Du vælger at skrive det i en sms til en anden elev.*
- Du glemmer at tjekke om en chokerende nyhed er sand, inden du poster den på forskellige sociale medier. Det viser sig efterfølgende, at den ikke er sand.*

- Afslut øvelsen med at tale med eleverne om en vigtig pointe:
- Når noget ligger på nettet (billeder, video, tekst), er det umuligt at fjerne det igen, og det kan dukke op mange år senere. **Der kan derfor være flere langsigtede konsekvenser af det, man foretager sig digitalt, end af andre handlinger.**

11.3 At begrænse utilsigtede konsekvenser

Brainstorm

- I denne øvelse vil eleverne komme med deres bud på, hvordan de kan begrænse negative digitale konsekvenser. Stil følgende spørgsmål til klassen, og notér deres svar (i stikordsform) på tavlen:
- Hvad kan I gøre for at begrænse negative digitale konsekvenser?*
- Når eleverne har summet lidt over spørgsmålet, og du har noteret deres første bud, kan du give dem følgende stikord til emner de kan forholde sig til (et af gangen - du noterer undervejs):
  - Sprogbrug
  - Deling af billeder
  - Deling af privat information

Når I har lavet en liste, opsummerer du de vigtigste pointer. Listen kan med fordel senere laves om til et fælles dokument som printes ud og hænges op i klassen.

11.4 Historier fra det digitale univers

Rollespil

I denne valgfri øvelse skal eleverne lave små rollespil, hvor omdrejningspunktet er konsekvenser af handlinger på sociale medier.

Lad eleverne gå sammen i grupper a 4-5 elever. De skal nu sætte sig sammen, og forberede små rollespil, de skal vise for resten af klassen.

Hver gruppe vil få uddelt et papir, med een af historierne fra **arbejdsark 11.1**. Eleverne skal selv lave historien om til et rollespil og bestemme, hvilke roller de vil inkludere etc. Du har på forhånd printet arkene med historier på, og hver gruppe får udleveret et papir. De må gerne digte videre på historierne, hvis de har lyst til det.

Historie 1

Lise ønskede, at hun var mere populær, og særligt på de sociale medier. En dag får hun at vide, at hun kan købe sig følgere på Instagram. Hun har egentlig ikke penge til det, men vælger at bruge af sin opsparing, som skulle gå til en ferie. Næste skoledag er der nogle piger i klassen, der spørger, hvordan hun pludselig har fået så mange nye følgere, og hun bestemmer sig for at være ærlig og fortælle, hvordan hun har gjort det.

Historie 2

Der har været et stort skænderi mellem to klasse-kammerater på sociale medier. Mange af eleverne i klassen læste med i hvad der foregik, og der opstod to grupperinger, som støttede hver sin side ved at trykke "like" til det, de skrev. Stemningen næste skoledag er mærkelig, og en af dem, der var på sidelinjen til skænderiet bestemmer sig for at prøve at mægle. Han beder derfor alle dem, der var med, om at sætte sig ned sammen og tale om det.

Historie 3

Magnus har opdaget, at han er blevet tilmeldt en gruppe på Facebook. Det er en gruppe, hvor der skrives jokes om en bestemt dreng i klassen, Frederik. I begyndelsen var gruppen meget uskyldig, men nu synes Magnus at det begynder at ligne mobning. Han har ikke meldt sig ud af gruppen før, fordi han er nysgerrig på hvad, der foregår, men nu vil han gerne melde sig ud. Men først vil han tale med dem som har oprettet gruppen, og høre om de har tænkt over, hvilke konsekvenser der kan være forbundet med det, der skrives i gruppen.

Historie 4

Caroline har sendt nogle billeder af sig selv til sin bedste veninde, Aya. Billederne er fjollede, og hun vil ikke have at andre ser dem. Det er hendes måde at vise Aya, at de er rigtig gode veninder. Desværre bliver Caroline og Aya uvenner nogle dage senere, og til sin store skræk opdager Caroline, at Aya har videresendt de private billeder til flere i klassen. Caroline bliver ked af det, og bestemmer sig for at tale med Aya om det.

Historie 5

Ali har skændtes med sin bedste ven, Mikkel. Mikkel har, fordi han blev sur, vist nogle chattråde han og Jonas har haft kørende, hvor de laver jokes om forskellige drenge, de kender. Nu er nogle af de andre drenge blevet sure på Ali og siger, at han ikke skal bagtale sine venner. Ali mener bestemt, at det han har skrevet har været ment for sjov, og nu vil han tale med en af de andre drenge, Jakob, om det, så han ikke behøver være sur mere.

Efter hvert rollespil spørger du hele klassen om hvilke konsekvenser, der kan være forbundet med hver historie. Stikord til spørgsmål:

- Kan I komme i tanke om flere forskellige konsekvenser?
- Kan I komme i tanke om konsekvenser for andre end hovedpersonerne?
- Kan I komme i tanke om mulige konsekvenser på kort sigt?
- Kan I komme i tanke om mulige konsekvenser på lang sigt?

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Der er konsekvenser ved alle former for digital kommunikation
- Digitale handlinger har ofte flere konsekvenser, og de kan være både kortsigtede og langsigtede
- Fordi det er umuligt at fjerne billeder og video, der ligger på nettet, kan der være flere langsigtede konsekvenser af det, man foretager sig digitalt, end af andre handlinger.

At finde forklaringer

Introduktion til underviseren	89
Årsager	90
Find mulige forklaringer	91
At tackle et nederlag (tre trin)	92
Brug af de tre trin	94
Opsamling	95

Introduktion til underviseren

Dette kapitel beskæftiger sig med forståelsen af årsagssammenhænge. Hensigten er, at eleverne opnår et godt grundlag for at forholde sig realistisk til virkeligheden. Der arbejdes med en evne til tænkning i bredden – altså en evne til at se årsager, konsekvenser, muligheder og alternativer; både i en valgsituation, og når noget ikke lykkes for den enkelte. Gennem kapitlets øvelser arbejdes der mod en evne til at analysere forskellige situationer og formulere mulige forklaringer på udfaldet af en given situation. I forlængelse af dette arbejde præsenteres eleverne for værktøjet 'At tackle et nederlag'. Her arbejdes der med, hvordan man kan gribe et nederlag konstruktivt an og lære af den erfaring, der er i oplevelsen. Der skelnes i kapitlet mellem personlige og eksterne årsager, og eleverne får mulighed for at forholde sig til eksempler på begge.

Fokuspunkter:

- Via et rollespil oplever eleverne, hvordan vi ofte søger eksterne forklaringer, fordi det er ubehageligt at tænke på de personlige
- Eleverne foreslår mulige eksterne og personlige årsager til en situation
- Eleverne reflekterer via brainstorm over typer af nederlag
- Eleverne præsenteres for tre trin i færdigheden "At tackle et nederlag"
- Via små historier øver eleverne sig på at formulere de tre trin
- Eleverne øver sig parvis på anvendelse af de tre trin i en skolesammenhæng

Forberedelser: Forberede illustrationer til kapitel 12. Printe to eksemplarer af **arbejdsark 12.1** til øvelsen "Årsager", finde blanke ark til hvert par til øvelsen "Find mulige forklaringer".

12.1 Årsager

Rollespil

Lektionen indledes med et rollespil som afsæt til diskussion. Vælg de to elever, som skal spille rollespillet. Tag dem med ud på gangen, giv dem hvert sit ark (**arbejdsark 12.1**) og instruér dem grundigt – de skal læse op fra arket, mens de spiller, for at kunne sige replikkerne rigtigt.

Note til rollespillerne i ”Tenniskampen”:

- Karoline er helt **rolig**, indtil den sidste replik.
- Faderen er meget **ophidset** hele tiden både i stemme og kropssprog.

PERSPEKT 2.0 - MODUL 6108K 12.1

dcum
Danmarks
Center for
Undervisningsmidler

Tenniskampen

Karoline kommer hjem fra en tenniskamp, som hun har tabt. Hun smider sig i en lænestol og sidder og stirrer ud i luften, da hendes far kommer hjem.

Far: Hej Karoline, hvordan gik det i dag?

Karoline: Det gik ad H til. Jeg tabte stort.

Far: Hvor stort?

Karoline: Jeg vandt nærmest ikke et eneste sæt. Det er den dårligste kamp, jeg nogensinde har spillet.

Far: Ingen sæt? Jamen så må du da have spillet mod en modstander fra en forkert række. Var hun ældre end dig?

Karoline: Næ, vi var lige gamle. Hun var bare meget bedre end mig.

Far: Hvem var dommeren? Hvis det var ham, der dømte din sidste kamp, så kan jeg godt sige dig en ting: Han kan bare ikke lide din klub – han dømmer ALTID til fordel for de andre. Sådan en idiot, han skulle ikke have lov til at dømme OVERHOVEDET.

Karoline: Det var faktisk en udmærket dommer. Jeg skød bare for langt og for upræcist mange gange.

Far: Hvem var linjedommer? Jeg sagde simpelthen så sent som i sidste uge til jeres træner, at det er for dårligt, at de sætter nogle helt unge drenge til at være linjedommer. Det kræver erfaring og et præcist øjemål at vurdere den slags rigtigt, og det kan meget nemt gå galt, hvis de sætter en 14-årig til det job.

Karoline: Det var altså en fra vores klub, som har været linjedommer i 20 år.

Far: Nå, ja, men det blæste jo meget i dag, så de har nok brugt nogle forkerte bolde. Lagde du mærke til, om de var lettere, end de plejer?

Karoline: Far, det var HELT normale tennisbolde.

Far: Hvilke sko spillede du i? Skoene er meget vigtige i tennis, ved du, man kan skride og misse mange bolde, hvis man ikke har de rigtige sko på.

Karoline: Jeg spillede i de sko, du selv har givet mig, og som har kostet en formue. De er perfekte. Jeg følte mig bare ikke rigtig på toppen og bevægede mig for langsomt.

Far: Hvis det ikke var skoene eller dommeren eller linjedommer eller boldene, så må det være underlaget. Jeg vil straks kontakte klubben og kræve, at de bruger nogle penge på en renovering af banerne. Det går jo ikke, at I taber kamp efter kamp pga. et dårligt underlag.

Karoline (meget vredt!): SÅ HOLD DOG OP MED ALLE DE UNDSKYLDNINGER! JEG SPILLEDE BARE DÅRLIGT, OKAY? DET VAR MIN EGEN SKYLD, AT JEG TABTE, SÅ FAT DET DOG!

Skriv følgende to overskrifter ved siden af hinanden på tavlen:

Personlige årsager   **Eksterne årsager**

Fortæl at ”personlige årsager” er årsager, man selv er ansvarlig for og selv kan påvirke. ”Eksterne årsager” er årsager man ikke selv umiddelbart har kontrol over og ikke kan påvirke. Giv eleverne eksempler på begge, som f.eks. følgende eksempel fra ”en du kender”:

I går kunne min søster/veninde/datter ikke få noget at spise til frokost, fordi hun havde glemt sin madpakke derhjemme (personlige årsager).

I går kunne min søster/veninde/datter ikke få noget at spise til frokost, fordi nogen havde stjålet hendes taske med madpakke og penge i (eksterne årsager).

Bring derefter elevernes opmærksomhed tilbage til rollespillet, og lad en elev stille klassen følgende spørgsmål:

Hvem og hvad skyder faderen skylden på?

Er det eksterne eller personlige årsager, han fokuserer på?

Hvad er Karolines forklaringer på, at hun tabte?

Hører faderen Karolines forklaringer?

Hvorfor ikke?

Kan eleverne komme i tanker om situationer, de har set eller oplevet, hvor andre fik skylden, fordi det ikke var rart at tænke på og dermed indrømme, hvis skyld det i virkeligheden var?

12.2 Find mulige forklaringer

Parvis samtale

I denne øvelse sidder eleverne sammen to og to. Udlever et tomt ark til hvert par. Bed eleverne om at lave to kolonner. En til ”personlige årsager” og en til ”eksterne årsager”. Bed derefter eleverne om, at vælge en af nedenstående situationer og notere mulige forklaringer ned på arket under den rigtige kategori.

Du søgte et job som babysitter, men fik det ikke.

Du gik til optagelsesprøve på fodboldklubbens førstehold, men fik ikke plads på holdet.

Giv parrene to til tre minutter til at finde forklaringer – og afslut derefter øvelsen med at notere de forskellige pars bud op på tavlen opdelt i de to kategorier. Det er ikke usandsynligt, at nogle elever kan have svært ved at finde på ”forklaringer”. Gå derfor rundt og hjælp de forskellige par, inden øvelsen afsluttes i plenum.

12.3 At tackle et nederlag (tre trin)

Klassesamtale

Tal – med dine egne ord – med eleverne om følgende i forbindelse med nederlag:

Det kan ofte være vanskeligt at ændre de eksterne årsager, men hvis nederlaget skyldes én selv, altså har personlige årsager, kan man i mange tilfælde lære af det, ændre på sin adfærd og undgå en gentagelse.

I den forbindelse kan man anvende disse tre trin (vis **illustration 12.2**):

1. Jeg ville gerne ... men det lykkedes ikke.

2. Det var, fordi jeg ...

3. Hvis det skal lykkes næste gang, skal jeg nu ...

Til at demonstrere trinnene kan du bruge følgende eksempler på noget, der ikke lykkedes. Peg på trinnene, når du giver et eksempel på brugen af dem.

Eksempel 1:

Mille og hendes venner sad langt oppe på tribunen til landskampen og havde svært ved at se, hvad der foregik nede på banen. Det var rigtig ærgerligt, men der var ikke andre ledige pladser, da Mille købte billetterne.

Mille:

1. Jeg ville gerne have haft billetter til første række til landskampen, men det lykkedes ikke.

2. Det var, fordi jeg først købte billetterne en uge før, kampen skulle spilles.

3. Hvis det skal lykkes næste gang, skal jeg nu huske at købe billetterne, så snart de frigives.

Eksempel 2:

Tom søgte efter gymnasiet ind på uddannelsen som ingeniør, men da hans karakterer i fysik ikke var særlig høje, blev han afvist.

Tom:

1. Jeg ville gerne have været optaget på ingeniør studiet, men det lykkedes ikke.

2. Det var fordi jeg ikke havde klaret mig særlig godt i fysik.

3. Hvis det skal lykkes næste gang, skal jeg nu tage fysik som enkeltfag om aftenen på VUC, mens jeg arbejder i et års tid, så jeg kan gå til en ny eksamen og få bedre karakterer.

Bed eleverne komme med bud på, hvad Karoline, i rollespillet om tenniskampen, kunne have sagt ved at bruge de tre trin. Lad trinnene være synlige i den næste øvelse.

12.4 Brug af de tre trin

Parvis øvelse

Eleverne sidder parvis. Hver elev får to minutter til at komme i tanker om en situation i et fag i skolen, hvor det ikke gik, som han/hun havde håbet. Når begge har fundet deres eksempel, fortæller de deres makker om det og anvender efterfølgende de tre trin på det. De må gerne hjælpe hinanden med trinnene, hvis det er for svært.

Du går rundt og lytter og hjælper, hvis de går i stå.

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Alternative handlemuligheder
- Muligheder og konsekvenser
- Årsager / finde forklaringer
- Tre trin i færdigheden "At tackle et nederlag"

At skabe overblik

Introduktion til underviseren	97
Opgaveliste	98
Hvad skal du vide? Del 1	99
Hvad skal du vide? Del 2	99
Mål og delmål	100
Opsamling	101

Introduktion til underviseren

I dette kapitel er der fokus på de overvejelser, man bør gøre sig for at få et overblik over en given opgave eller et mål. Hensigten er, at eleverne kan skabe sig et overblik over elementer i en kompleks opgave for at løse den optimalt. Øvelserne understøtter elevernes læring ved at skabe mulighed for refleksioner over eksempelvis hvilke informationer, de har brug for, når de skal skabe et overblik over en opgave eller sammenhæng. Gennem forskellige eksempler understreges vigtigheden af kompetencen, uanset om målet er en skoleopgave, en ferie, en arbejdsproces eller andet. Kapitlet indeholder afslutningsvis en øvelse, hvor eleverne med udgangspunkt i et selvvalgt mål skal formulere en række delmål, der kan understøtte opnåelsen af målet.

Fokuspunkter:

- Eleverne oplever fordelene ved at danne sig et overblik, før de går i gang med noget
- Eleverne oplever i fællesskab vigtigheden af at overveje, hvilken viden de har brug for, når de skal nå et bestemt mål
- Via en parøvelse øver eleverne sig på at overveje nødvendige informationer/spørgsmål, når et mål skal nås
- Eleverne øver sig i at sætte delmål

Forberedelser: Finde et blankt ark til hver elev til øvelsen "Opgaveliste", printe to arbejdsark (**13.1** og **13.2**) til hver elev til øvelsen "Opgaveliste", printe og klippe et enkelt eksemplar af **arbejdsark 13.3** til øvelsen "Hvad skal du vide?" del 1 og del 2, printe et **arbejdsark 13.4** til hver elev til øvelsen "Mål og delmål".

13.1 Opgaveliste

Klasseøvelse

Denne øvelse skal illustrere vigtigheden af, at skabe et overblik over en opgave inden man går i gang.

Fortæl **ikke** eleverne, hvad formålet med opgaven er. Til gengæld fortæller du eleverne, at de om lidt får udleveret et ark med en liste over opgaver, som de skal besvare. Sig derefter:

Læs opgaven igennem inden I begynder at svare. Målet er at samle så mange point som muligt inden for 10 minutter.

(Det er vigtigt, at du siger dette uden at lægge særlig vægt på den første del af instruktionen. Hvis du gør det, kan det ”afsløre” øvelsens pointe før tid.)

Hver elev får nu udleveret en kopi af opgavelisten (**arbejdsark 13.1**) samt et tomt ark til at skrive besvarelser på. Arket indeholder en række opgaver af varierende sværhedsgrad, hvor nogle er umulige at nå inden for den angivne tidsfrist.

PERSPEKT 2.0 – MODUL III

ARK 13.1

dcum

dansk center for undervisningsmiljø

Opgaveliste

1. Skriv seks engelske ord, som begynder med "d".

2. Hvor mange mobiltelefoner tror du, der er i lokalet? Skriv ned.

3. Hvad er 56 x 34 : 17?

4. Hvor mange minutter er der i et døgn?

5. Hvor mange møbler er der i lokalet?

6. Afslut sætningen: Det er vigtigt at have en god tidsfornemmelse, fordi _____

7. Tegn en krokodille på bagsiden af dette papir.

8. Hvilken ugedag var sidste nytårsaften?

9. Hvis du rækker din lillefinger i vejret, giver din lærer dig et pointskema. Du må ikke sige noget!

10. Tæl antal elpærer i lokalet.

11. Hvad hedder hovedstaden i Irland?

12. Hvis denne øvelse foregår om dagen, vil alle svar på spørgsmål 3, 4 og 6 give point. Både rigtige og forkerte svar giver de samme point.

13. HUSK! Denne øvelse går ud på at få så mange point som muligt...

Pointoversigt	
OPGAVE 1:	0 POINT
OPGAVE 2:	0 POINT
OPGAVE 3:	10 POINT
OPGAVE 4:	20 POINT
OPGAVE 5:	0 POINT
OPGAVE 6:	40 POINT
OPGAVE 7:	50 POINT
OPGAVE 8:	0 POINT
OPGAVE 9:	0 POINT
OPGAVE 10:	100 POINT
OPGAVE 11:	0 POINT
OPGAVE 12:	0 POINT

Pointskemaerne (**arbejdsark 13.2**), som er en oversigt over pointfordelingen for de enkelte opgaver, bliver i første omgang liggende hos læreren. I punkt 9 på opgavearket står der, at eleverne kan få udleveret denne oversigt, hvis de rækker en lillefinger i vejret uden at sige noget. I punkt 12 på opgavelisten (**arbejdsark 13.1**) står der, at der vil blive givet det samme antal point for opgave 3, 4 og 6, uanset om de besvares rigtigt eller ej.

Eleverne må ikke stille spørgsmål, og der må ikke finde nogen former for samtale sted, før de 10 minutter er gået!

Hvis eleverne begynder at besvare opgaven uden at læse hele arket igennem først vil de ikke komme særlig langt og ikke få særlig mange point. Læser de derimod hele opgaven systematisk igennem først og prioriterer at besvare de opgaver, som giver de fleste point, vil de sandsynligvis ende med et højere samlet pointtal efter de 10 minutter.

Tal med eleverne om ovenstående, når de 10 minutter er gået.

13.2 Hvad skal du vide? Del 1

Klasseøvelse

Til denne øvelse skal du vælge to af kortene fra **arbejdsark 13.3**, som I gennemgår i plenum. Læs det første kort op, og bed eleverne komme med bud på, hvilke ting man skal overveje, og hvilke spørgsmål man skal stille sig selv, før man kan gå i gang med at løse pågældende problem eller opgave. Skriv deres bud på tavlen, og stop efter fem bud. Gentag med de næste to kort, og tal afslutningsvis med eleverne om, at spørgsmål giver overblik. Visk tavlen ren.

I SKAL KØBE EN GAVE TIL JERES LÆRER	DU ER ALENE HJEMME, OG DIN KAT VIRKER SYG
DU HAR FÅET EN DANSK STIL FØR	I ER FIRE VENNER, SOM VIL PÅ CYKELTUR SAMMEN TIL SOMMER
I SKAL PLANLÆGGE EN KLASSEFEST	DU VIL GERNE VINDE EN SLOGANKONKURRENCE (FOR ET KENDT SODAVANDSMÆRKE)
DIN VENINDE VIL GERNE MED DIG TIL KONCERT, MEN HUN HAR INGEN BILLET	DU SKAL TIL SOMMERFEST I DEN LOKALE IDRÆTSSKULB
DIN KLASSEKAMMERATS FÆTTER BOR I EN ANDEN BY OG HAR EN CYKEL TIL SALG, SOM DU MÅSKE VIL KØBE	DIN NYE LOMMEREGNER ER GÅET I STYKKER
DET ER SØNDAG AFTEN. I SKAL PÅ LEJRTUR I MORGEN, OG DU ER IKKE BEDYNOT AT PAKKE ENDNU	I SKAL SPILLE HÅNDBOLDKAMP I EN ANDEN BY I MORGEN
I DIN FAMILIE OVERVEJER I AT KØBE EN HUND	DU KUNNE GOOT TÆNKE DIG EN HEST
DU SKAL HAVE EN NY MOBILTELEFON	DIN NABO TILBYDER DIG ET FRITIDSJOB

13.3 Hvad skal du vide? Del 2

Parvis øvelse

De resterende kort fra **arbejdsark 13.3** lægger du på et bord og lader eleverne parvis trække af stakken. De sætter sig parvis og får to minutter til at finde tre til fem ting, de har brug for at vide for at kunne gå i gang eller komme videre. Lad efterfølgende parrene komme op til tavlen efter tur;

den ene læser kortet højt, og den anden nævner de ting, parret har valgt som vigtige at vide mere om.

Tal igen med klassen om vigtigheden af at tænke over, hvad man skal vide for at kunne komme videre med eller løse en opgave.

13.4 Mål og delmål

Skriveøvelse

Tal med eleverne om, at det kan være en god ide at tænke over, hvilke mindre mål – eller delmål – det kan være nødvendigt at fokusere på, før man kan opnå sit endelige mål. For eksempel er det vigtigt at sørge for, at man har alle ingredienser inden, man begynder at lave en kage. Man kan kalde det 'at købe ind' til et mål.

Eleverne får nu til opgave individuelt at forsøge at sætte sig et realistisk mål for forbedring af deres standpunkt i et fag. Det er ikke tanken, at de skal lægge en plan for, hvordan de når målet, men blot notere de forslag, de selv har til, hvad der kræves for at nå deres mål.

Uddel et eksemplar af **arbejdsark 13.4** til hver elev. De skal spørge sig selv, hvilke delmål de skal sætte sig, og dermed hvilke delelementer de skal arbejde med, som i de to tidligere øvelser.

Dette ark skal eleverne bruge igen i en senere lektion (kapitel 15), så det er vigtigt, at I gemmer på det når øvelsen er over.

PERSPEKT 2 – MODUL 6

ARK 13.4

dcum
dansk
center for
undervisningsmidler

MÅL:

DELMÅL	

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Opgaveliste – øvelse om at skabe overblik
- Det er vigtigt at vide hvilken information man har brug for, inden man går i gang med noget
- Delmål – de små mål man sætter sig for at opnå et større mål

Planlægning

Introduktion til underviseren	103
Koncerttur	104
Tidsøvelse	104
Planlæg et besøg	105
Opsamling	105

Introduktion til underviseren

Indholdet i dette kapitel ligger i forlængelse af det foregående, der handlede om at skabe overblik. Øvelserne i dette kapitel er ligeledes væsentlige, når det handler om, at eleverne skal kunne skabe sig et overblik over en kompleks opgave for at kunne løse den mest optimalt. Her handler det (med udgangspunkt i et tidsperspektiv) specifikt om træning i at udarbejde en prioriteret rækkefølge af mindre delopgaver i forbindelse med en større opgave. Øvelserne tager udgangspunkt i forskellige større og mindre fiktive planlægningsopgaver. Har I muligheden for at lade eleverne planlægge noget reelt – et klassearrangement eller lignende – er det helt oplagt, da eleverne så vil erfare konsekvenserne af deres valg og beslutninger.

Fokuspunkter:

- Gennem en parøvelse introduceres eleverne til planlægning
- Eleverne øver sig via to små historier i tidsplanlægning
- Gennem gruppearbejde øver eleverne sig på at planlægge

Forberedelser: Printe et eksemplar af **arbejdsark 14.1** til hvert par til øvelsen "Koncerttur", printe et eksemplar af **arbejdsark 14.2** til hvert par til øvelsen "Tidsøvelse", printe **arbejdsark 14.3** og **14.4** til øvelsen "Planlæg et besøg" (eleverne er i grupper a 4-5 elever, og hver gruppe skal have et eksemplar af hvert arbejdsark).

14.1 Koncerttur

Parøvelse

Eleverne deles op i par og hvert par får uddelt **arbejdsark 14.1**. På arket står der følgende tekst, som du eventuelt kan læse højt:

Du har fået lov af dine forældre til at tage til en koncert i Boxen i Herning, hvis du vel at mærke selv kan betale og selv kan arrangere turen. Du skal til Herning og hjem igen med tog. I din hjemby skal du køres i bil, når du skal til og fra togstationen. I Herning skal du med bus mellem togstationen og Boxen – og retur.

Eleverne skal nu to og to skrive mindst fem ting (gerne flere), som det er nødvendigt at have styr på for at kunne planlægge turen til Boxen i Herning. Når de er færdige gennemgår I øvelsen sammen med hele klassen.

PROSPECT 2 - MODEL B

4008 (4)

dansk
center for
undervisningsmidler

Du har fået lov af dine forældre til at tage til en koncert i Boxen i Herning, hvis du vel at mærke selv kan betale og selv kan arrangere turen. Du skal til Herning og hjem igen med tog.

I din hjemby skal du køres i bil, når du skal til og fra togstationen. I Herning skal du med bus mellem togstationen og Boxen – og retur.

Skriv minimum fem ting (gerne flere), som du skal have styr på for at kunne planlægge turen.

1.

2.

3.

4.

5.

14.2 Tidsøvelse

Parøvelse

Lad eleverne blive siddende parvis, og uddel **arbejdsark 14.2**. De skal læse de to historier og i fællesskab forsøge at lave en tidsplan for børnene i historierne, så de når alt det, de skal.

Gennemgå et par af elevernes eksempler på tavlen, når de er færdige.

Tal med klassen om det hensigtsmæssige i at tænke "baglæns" og prioritere. Nævn eventuelt, at det kan være en fordel at stille sig selv spørgsmålene:

Hvad tager længst tid? Hvilke aktiviteter skal igangsættes før andre?

OPGAVE 2 - MODEL B

 dansk
center for
undervisningsmål

Klokken er 14. Ali er lige kommet fra skole. Han skal nå en masse i eftermiddag. Han har lyst på tøjåpe sin far med at rydde op i kølderen. De har aftalt, at han bærer alle papkas-serne og de gamle møbler op og stiller dem i indkørslen, så hans far kan læsse dem ind i bilen og køre dem væk, når han kommer hjem klokken 16. Det vil tage cirka 30 minutter. Han har også lovet sin mor at tørnde for kartoflerne, som står i gryden på komfuret. De skal være kogt, når hun kommer hjem klokken 15, og det tager cirka 40 minutter, fra han tønder for komfuret, til de er færdige. Han må ikke have nogen steder, mens komfuret er tændt. Ali skal også nå over til sin kammerat med et PC-spil, når han lånt.

Det tager cirka 10 minutter at cykle over til kammeraten. Ali vil også gerne se et musik-program i TV, som starter klokken 14.45.

Har du et forslag til, hvordan han kan planlægge aktiviteterne for at nå det hele?

TIDSPUNKT	AKTIVITET

Det er søndag, og klokken er 13. Sidsel skal til fødselsdag hos sin kusine i dag og nå en masse andre ting. Hun er alene hjemme. Hun skal skrive en bogamødelise på to sider. Det tager cirka tre timer, for hun mangler at læsebogen helt færdig. Hun skal også lave matematik, det tager cirka 30 minutter. Og læse fire sider i engelskbogen, det tager cirka en time. Hendes lillebror på tre kommer hjem fra deres varem klokken 14.30, og Sidsel har lovet sin mor at søge for, at han kommer i bad og får rent tøj på, inden moderen kom-mer hjem klokken 15.00 for at høre dem til fødselsdagsfest.

Det tager cirka 30 minutter at bade ham og give ham rent tøj på. Sidsels kusines fødsels-dagsfest begynder klokken 15.30 og varer til klokken 18. Sidsel skal i seng klokken 21.

Hvad skal Sidsel gøre hvornår?

TIDSPUNKT	AKTIVITET

14.3 Planlæg et besøg

Gruppeøvelse

Inddel klassen i grupper af 4-5 elever. Udlévér **arbejdsark 14.3** og **14.4** til hver gruppe og læs den korte introduktionstekst øverst på arbejdsarket højt for klassen. Lad hver gruppe, på klassens vegne, komme med forslag til en plan for et internationalt besøg.

Først skal de udfylde **arbejdsark 14.3**, hvor de blandt andet har brug for flere fakta om besøget:

- Der kommer 20 piger og drenge.
- De har tre lærere med.
- Eleverne taler kun lidt engelsk, og lærerne tolker for dem.
- I Japan er der stor tradition for udveksling af gaver mellem vært og gæst.
- Der er ikke behov for at tage kulturelle eller religiøse hensyn, når det eksempelvis gælder mad og drikke.

Hvis de stiller andre spørgsmål, må du selv opdigte nogle fakta.

Herefter skriver de deres forslag ind i skemaet på **arbejdsark 14.4**. De skal bruge det, de har lært om planlægning, overblik og prioritering af aktiviteterne og opgavernes rækkefølge. Hver gruppe fremlægger til sidst deres forslag til en plan for dagen med tidsangivelse og opgavefordeling.

PROJEKT 2 - MODUL B AID 14.3

 dcum.dk
danish center for
undervisningsmiljø

Jeres klasse får besøg af en jævnaldrende skoleklasse fra Japan, som er i byen i forbindelse med et internationalt arrangement. I skal planlægge alt, hvad der skal ske i løbet af besøget, som begynder med de japanske elevers ankomst klokken 8 om morgenen og slutter med fællesspisning fra 19-21.

Hvad skal I vide? (Få et overblik!)

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____

Hvordan skal besøget foregå?

Hvad skal der ske under besøget? Hvad skal de se? (Brainstorm)

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____

Hvornår skal de forskellige tiltag under besøget finde sted?

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____
- 6 _____
- 7 _____

[illegible]

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Planlægning – tur til Boxen
- Lave tidsplan
- Planlægning af besøg

At træffe en beslutning

Introduktion til underviseren	107
Individuel målsætning og planlægning	108
Valg, valg, valg!	108
Træf en beslutning, del 1	109
Træf en beslutning, del 2 (valgfri øvelse)	110
Opsamling	111

Introduktion til underviseren

Dette kapitel er forbundet med de to foregående og handler om, at eleverne opnår kompetence til at træffe realistiske beslutninger baseret på relevante overvejelser. Gennem både realistiske og fiktive opgaver lægger øvelserne op til at få forskellige færdigheder i spil, der er trænet gennem undervisningen i Perspekt. Øvelsen 'Valg, valg, valg!' lægger op til en repetition af nogle af disse færdigheder. Den første øvelse inddrager elevernes **arbejdsark 13.4** fra øvelsen "Mål og delmål" i kapitel 13.

Fokuspunkter:

- Eleverne benytter planlægning i forhold til deres eget liv
- Eleverne repeterer udvalgte færdigheder og relaterer disse til beslutningstagning og valg
- Eleverne øver sig gruppevis i at træffe et velovervejet valg ved at anvende udvalgte færdigheder fra Perspekt
- Eleverne øver sig individuelt i at træffe et velovervejet valg ved at anvende udvalgte færdigheder fra Perspekt (valgfri øvelse)

Forberedelse: Forberede **illustration 15.2**, printe **arbejdsark 15.1** (et til hver elev) til øvelsen "Individuel målsætning og planlægning", find elevernes arbejdsark fra øvelsen "Mål og delmål" (i kapitel 13) frem til øvelsen "Individuel målsætning og planlægning", printe to arbejdsark (**15.3** og **15.4**) til hver gruppe (eleverne er delt i fem grupper), samt et eksemplar af **arbejdsark 15.5** til hver elev til øvelsen "Træf en beslutning, del 1". Hvis eleverne skal gennemføre øvelsen "Træf en beslutning, del 2" print da et eksemplar til hver elev af **arbejdsark 15.6**.

15.1 Individuel målsætning og planlægning

Individuel øvelse

Uddel øvelsesarket (**arbejdsark 15.1**) til hver elev, og bed dem finde arket fra øvelsen ”Mål og delmål” i kapitel 13 frem.

Bed dem indskrive et eller flere af deres delmål fra øvelsen ”Mål og delmål” under punkt 1 på det nye ark. Gå rundt og tal med dem om, hvorvidt der er tale om et realistisk mål eller plan. Giv ros og gode råd, hvor det er nødvendigt.

Bed dem herefter overveje, hvordan de kan blive bedre til det. Hvad har de konkret tænkt sig at gøre for at nå målet? Der kan sagtens være flere tiltag. Bed eleverne skrive det under punkt 2. Gå igen rundt og hjælp, så hver enkelt elev får skrevet noget relevant i skemaet.

Lad afslutningsvist eleverne overveje, hvornår og hvor tit de har tænkt sig at arbejde med deres målsætning. På bestemte tidspunkter? Et bestemt

PERSPEKT 2.0 – MODUL 6 HVID ØVELSE 15.1

dcum dansk center for undervisningsmidler

Dato _____ Navn _____

Et mål for mig her og nu:

1) **Hvad:**

I (fag) _____ vil jeg gerne være bedre til

_____

_____

_____

2) **Hvad:**

Hvad skal jeg gøre? / Hvordan skal jeg gøre det, for at målet nås?

_____

_____

_____

3) **Hvornår:**

Jeg gør det på følgende tidspunkter / dage eller i følgende situationer:

_____

_____

_____

antal gange om ugen? I bestemte situationer?

Hjælp også her med at få noget realistisk og relevant skrevet i hver enkelt elevs skema.

Bed dem til sidst aflevere arbejdsarket. Til næste gang kigger du deres besvarelser igennem og overvejer, om hver enkelt elevs plan er realistisk og relevant. Kom med ændringsforslag de steder, hvor du mener, det er nødvendigt.

PERSPEKT 2.0 – MODUL 6 LÆSEØVELSE 15.2

dcum dansk center for undervisningsmidler

At skelne mellem fakta og mening

Hvilke informationer er du sikker på?

Hvad ved du?

Antagelser

Hvad tror du? Hvad tror andre?

Hvad kunne du tænke dig at vide med sikkerhed?

Du bliver det, du gør

Dine handlinger betyder noget for, hvordan andre oplever dig.

Tænk på det, før du handler!

Konsekvenser

Hvad er konsekvensen for dig/andre på kort og på langt sigt?

Fordel og ulemper ved din idé?

At se muligheder

Hvilke alternativer findes der?

Er der andre muligheder?

Årsager til nederlag

Hvis det går galt, er det fordi ...

Sæt dig et mål

Er det et realistisk mål?

Er det sandsynligt, at det kommer til at ske?

Planlægning

Du skal gøre overblik!

Printér dine opgaver, gå i gang!

Vis dem **illustration 15.2**, som viser en række af de færdigheder, eleverne har gennemgået i Perspekt-forløbet. Disse punkter bør overvejes, når man f.eks. skal træffe en vigtig beslutning.

Gå punkterne igennem ét for ét, og bed om eksempler på, hvorfor det er nødvendigt at overveje dette. Kommer der ingen, må du selv byde ind – forbered eventuelt eksemplerne hjemmefra. Der kan være tale om tænkte eksempler, eksempler fra historier eller cases i tidligere kapitler i Perspekt eller fra dit eller klassens liv.

15.3 Træf en beslutning, del 1

Gruppeøvelse

Inddel nu eleverne i fem grupper, og udlever et eksemplar af **arbejdsark 15.3** og **15.4** til hver gruppe samt en kopi af **arbejdsark 15.5** til hver elev.

PERSPEKT 2.0 – MODUL 6 HVID ØVELSE 15.3

dcum dansk center for undervisningsmidler

Vi vælger (ansøgers navn): _____

1. Holdet har følgende ambitioner:

- Topresultat ved cykelløbet ”Durch Deutschland” om to år.
- Positiv presseomtale for at bevare populariteten blandt journalister og publikum.
- Sponsorstøtte, et godt forhold til sponsorerne og dermed sikker økonomi.
- Et godt socialt samvær internt på holdet.

2. Hvor mange **fakta** kan du finde om personen i beskrivelsen og hvor stammer de fra?

Angiv **kilden** i parentes efter alle fakta, og tænk over, om den er troværdig.

a. _____

b. _____

c. _____

d. _____

e. _____

3. Hvor mange **meninger** kan du finde om personen i beskrivelsen, og hvor stammer de fra?

Angiv **kilden** i parentes efter alle meninger, og tænk over, om den er troværdig.

a. _____

b. _____

c. _____

d. _____

e. _____

4. Hvilke **antagelser** gør du dig om den pågældende, og hvad tror/forestiller du dig om ham og hvorfor?

_____

Fortæl eleverne:

Hver gruppe repræsenterer et professionelt cykelhold med store ambitioner både på resultat-siden og i forhold til positiv presseomtale, sponsorstøtte og socialt samvær på holdet. Holdet er meget afhængigt af sponsorpenge og regner med at få en topplacering i det store internationale cykelløb ”Durch Deutschland” om to år. Holdet mangler imidlertid en cykelrytter, og antallet af ansøgere er efter flere sorteringer nede på fem.

PERSPEKT 2.0 – MODUL 6 HVID ØVELSE 15.4

dcum dansk center for undervisningsmidler

5. Hvilke **fordele** kan der være ved at tegne kontrakt med netop ham?

a. _____

b. _____

c. _____

6. Hvilke **ulempes** kan der være ved at tegne kontrakt med netop ham?

a. _____

b. _____

c. _____

7. Hvilke **konsekvenser** kan det få for klubben at tegne kontrakt med denne person?

a. _____

b. _____

c. _____

8. Hvilke **konsekvenser** kan det få for andre (f.eks. sponsorer, holdkammerater, journalister), hvis I ansætter denne person?

a. _____

b. _____

c. _____

9. Er det realistisk, at holdet når sit overordnede mål om to år, hvis I ansætter denne person?

_____

_____

_____

PERSPEKT 2.0 – MODUL 6 HVID ØVELSE 15.5

dcum dansk center for undervisningsmidler

Du og din gruppe er et ansættelsesudvalg i Team Nordic Sports Bank, et professionelt cykelhold. I har fået til opgave at vælge den nye mand på holdet. THSB er et professionelt cykelhold med store ambitioner på **resultatsiden** og i forhold til **positiv presseomtale, sponsorstøtte og socialt samvær på holdet**. Holdet har en del udenlandske ryttere. THSB er meget afhængig af sponsorpenge; deres hovedsponsorer er et medicinskafirma, som er besejret for sine ”bikingspil” og et belgisk allersagitt. Holdet står med en topplacering i det store internationale cykelb ”Durch Deutschland” om to år. Hervedfor ser I sønnen på de fem ansøgere. I skal vælge blandt. I må kun vælge én person. Alle fem har været til samtale, så I har mødt dem alle. Læs sønnen og beskrivelserne igennem, vælg den bedste egende ansøger, og gennemgå punkterne på arbejdsarket for den valgte person.

Felipe Martinez De Picador, Spanier, 30 år. Dokumenteret erfaring fra både nationale og internationale cykelb. Vinder rullig og rar at omgås. Taler kun spansk, og samtalen foregår med tolk. Håger hans nuværende træner er han meget pligtopfyldende og lidt stille; tager efter sigende ikke selv initiativ til samvær med de andre ryttere på holdet uden for arbejdstid. Har døgt med en arvelig skade, som udelukkede hans deltagelse i de to sidste store internationale løb, men er i følge sin nuværende klublæge ”lighting for” igen.

Vladimir Moscovski, Russer, 25 år. Kan dokumentere solide præstationer fra hjemlandets cykelturnering, men er forholdsvis ukendt i international sammenhæng. Fysisk i topform og fremstår som en energisk rytter. Rus i holdet sammen med sine frekvide og var i sin militærtid udsendt til en tidligere sovjetrepublik, hvor han blandt andet kæmpede med opvarer. Vinder lidt mest og taler kun en smule engelsk og tysk, men har efter eget udsagn lært ved at kommunikere med andre nationalsiteter.

Alessandro Martini, Italiener, 38 år. Meget erfaren rytter; har dog kun cyklet i Italien. Bedst kendte holdresultat opnået som hjælperytter, er en af Europas bedste ryttere til ”det lange stejle træk”. Er kendt i bybilledet i sin hjemby, hvor han hyppigt frekventerer natklubber og diskoteker. Stor venstretræde og god til at tale med pressen, som elsker ham. Taler dog kun italiensk og har efter eget udsagn intet sprogligt talent og ingen intentioner om at lære andre sprog.

Heinz Von Kleitshelm, Tysker, 21 år. Kun kort tids erfaring som professionel cykelrytter, men med en kometagtig karriere. Meget fine internationale resultater på meget kort tid. Dygtig sprinter. I følge klubkammeraterne arbejder han koncentreret og giver nødtig interview, han svarer med entusiasm, end, når han bliver adspørgt af journalister. Taler flere sprog, heriblandt dansk. Blænder sig efter eget udsagn nødtig med sine medryttere uden for arbejdstid. Drivker kun vand.

Vasilis Kostasopoulos, Græker, 25 år. Dokumenteret erfaring fra internationale klubber og løb. Har været ansat i ni forskellige klubber, siden han startede sin professionelle cykelkarriere som 22-årig. Det har været vanskeligt at finde nogen blandt hans tidligere klubkammerater, som ville udtale sig om ham som person. Som cykelrytter giver de fleste ham topkarakter. Han betegnes som en fremadlæb rytter med stort teknisk og fysisk potentiale, men er bestemt ingen ”team-player” og klart bedst ved enkeltmandspræstationer.

Eleverne skal nu læse beskrivelserne på **arbejdsark 15.5** og derefter blive enige med deres gruppe om, hvem de vil ansætte.

Når de er blevet enige, skal de i fællesskab udfylde punkterne på **arbejdsark 15.3** og **15.4** for den pågældende ansøger. Fortæl dem, at de vil blive bedt om at redegøre for deres overvejelser under hvert punkt på arbejdsarket, så de må ikke springe denne proces over!

Lad eleverne læse begge arbejdsark igennem og stille opklarende spørgsmål. De får nu 15 minutter til at beslutte i gruppen, hvem de vil ansætte, og bearbejde denne beslutning via punkterne.

Der er ikke rigtige eller forkerte svar i denne øvelse; det er gruppernes overvejelser, der er afgørende for, hvilken beslutning der er den rigtige for cykelholdet. Hvis der er grupper, som har meget svært ved at blive enige, kan du vælge at uddele et ekstra sæt af **arbejdsark 15.3** og **15.4** og dermed lade dem udfylde arket på to af ansøgerne samtidig.

Når tiden er gået, beder du hvert hold redegøre for, hvem de har valgt, samt hvilke overvejelser de gjorde sig om vedkommende under de forskellige punkter på arket.

Det er tilladt at skifte mening undervejs, det betyder jo bare, at overvejelserne af de forskellige punkter gør dem klogere på deres beslutning.

15.4 Træf en beslutning, del 2

Individuel øvelse

Denne øvelser er valgfri og kan gennemføres hvis der er tid til det.

Eleverne skal nu arbejde individuelt med et valg efter samme model. Hver elev får udleveret en kopi af **arbejdsark 15.6**.

Bed dem nu tænke grundigt over, hvilken beslutning personerne i de fire cases efter deres mening skal træffe. De skal overveje informationer (fakta/mening/antagelse), fordele og ulemper, konsekvenser og mulige alternativer.

Den sidste case er en sandfærdig historie:

I virkeligheden endte det med, at Harvey og politiet blev enige om at forsøge at detonere bomben. Det lykkedes ikke, og kasinoet sprang i luften. Ingen kom noget til, og bombemanden (en rigmand, som havde mistet tre millioner dollars på at spille på Harvey's Casino) fik ikke noget ud af sin plan, og han endte sine dage i et fængsel.

Fortæl eventuelt eleverne dette, når I er færdige med øvelsen.

Når tiden er gået, beder du enkelte elever redegøre for de løsningsforslag, de har valgt, samt de overvejelser, de gjorde sig under de forskellige punkter på arket.

PERSPEKT 2 – MODUL 6

ARK 15.6

dcum

dansk center for undervisningsmidler

Læs nedenstående tre problemstillinger, og overvej, hvad du ville gøre eller råde personerne til.

Husk i hvert tilfælde at tænke over:

• Informationer (Hvad ved du, hvad ved du ikke?)

• Muligheder/Alternativer

• Fordele /Ulemper

• Konsekvenser, hvilke og for hvem?

1. En familie bor i et hus i et dejligt område, hvor både forældrene og børnene er glade for at bo. Der er en god skole, gode daginstitutioner og mange muligheder for at dyrke sport og andre fritidsaktiviteter. Efterhånden som familien er blevet større, er huset imidlertid blevet for lille. De større huse i området har de ikke råd til at købe, så hvis de vil have mere plads, må de flytte til et andet område. De skal nu træffe en beslutning.

Hvad ville du råde familien til? Brug punkterne ovenfor i dine overvejelser, og begrund dit valg.

2. En rig mand bliver kidnappet, og kidnapperne meddeler politiet, at de forlanger en stor sum penge for at frigive ham. Politiet tror, at hvis de giver kidnapperne pengene, vil de blive ved med at kidnappe folk for pengenes skyld. Politiet ved, at hvis pengene ikke bliver udbetalt, vil manden blive dræbt. Tiden er ved at løbe ud, og der skal træffes en beslutning. Hvem skal træffe den, og hvilken beslutning er den bedste?

Hvad ville du gøre, hvis det var dig, der skulle træffe beslutningen? Begrund dit valg.

3. Frederiks klassekammerat Patrick har sparet sammen til en fodboldrejse, hvor man i løbet af to uger rejser rundt til flere europæiske storbyer og ser de største fodboldklubber både til kamp og træning. Den dag han skal ind og betale for rejsen, forvinder hans pung på mystisk vis med alle sparepengene. Samme aften er Frederik hjemme hos en veninde. Da han skal hente et spil på hendes storebrors værelse, får han øje på Patricks pung. Han kigger i den. Det er Patricks pung, og alle pengene ligger stadig i den.

Hvad ville du gøre, hvis det var dig, der opdagede pungen? Begrund dit valg.

4. Da ejeren af Harvey's Casino i Nevada-ørknen i USA møder på arbejde mandag morgen, ser han, at der i nattens løb er noget, der har placeret en bombe lige midt i hans kasino. Ved siden af bomben ligger der et brev, hvori der står, at kasinoejeren skal overføre tre millioner dollars inden kløkken 24, for ellers bliver kasinoet sprængt i luften. Harvey kontakter politiet, som kan konstatere, at der er tale om 500 kilo sprængstof, og at bomben ikke kan flyttes. Der er stor risiko for, at bomben springer, hvis de forsøger at detonere den.

Hvad synes du, ejeren eller politiet skal gøre? Og hvorfor? PS: Dette er en sand historie, og din lærer ved, hvordan den endte i virkeligheden...

Opsamling

Tal med eleverne om, hvad de har lært i dag.

- Elevernes egne mål – hvordan kan de nå dem?
- Hvad skal man overveje inden man træffer en beslutning/tager et valg?

Afslutning af Perspekt 2.0, modul III

Introduktion til underviseren	113
Introduktion til afslutningen	114
Individuel evaluering	114
Opfølgning på egenvurdering	115

Introduktion til underviseren

I denne lektion skal Perspekt-forløbet afsluttes. Formålet er, at eleverne kommer i tanke om og reflekterer over nogle af de ting, der har gjort indtryk på dem i arbejdet med udvikling af deres personlige, emotionelle og sociale færdigheder. Der skabes en bevidsthed omkring, hvad eleverne har lært – og dermed også kan bruge uden for en undervisningssituation. Arket 'Egenvurdering' fra første kapitel inddrages i dette kapitel til at understøtte elevernes refleksion over egen udvikling og læring.

Fokuspunkter:

- Eleverne reflekterer i fællesskab over hvad de har været igennem i Perspekt-undervisningen
- Gennem en skriveøvelse reflekterer eleverne over, en særlig øvelse eller pointe fra Perspekt
- Gennem et gensyn med deres egenvurdering fra begyndelsen af forløbet, reflekterer eleverne over udbyttet af undervisningen i Perspekt og gør status i en ny vurdering

Forberedelser: Printe et eksemplar af **arbejdsark 16.1** til hver elev til øvelsen "Individuel evaluering", finde elevernes arbejdsark fra øvelsen "Egenvurdering" i kapitel 1 frem, printe et eksemplar til hver elev af **arbejdsark 16.2** til øvelsen "Egenvurdering".

16.1 Introduktion til afslutningen

Klassesamtale

I denne lektion skal arbejdet omkring Perspekt afsluttes. Læg ud med en samtale om nogle af de ting, I har arbejdet med. Formålet er, at eleverne kommer i tanke om nogle af de ting, der har gjort indtryk på dem i arbejdet med udvikling af deres

personlige, emotionelle og sociale færdigheder. På tavlen kan du notere de øvelser, aktiviteter mv., der bliver nævnt, som inspiration til eleverne. De kan bruge stikordene i den næste øvelse.

16.2 Individuel evaluering

Skriveøvelse

Uddel evalueringsark (arbejdsark 16.1) til hver elev. Eleverne skal hver især skrive eller tegne om en øvelse, aktivitet eller lignende, der har gjort indtryk på dem og begrunde hvorfor. Formålet er, at få dem til at reflektere over udbyttet af arbejdet med Perspekt; hvad de kan tage med sig videre og bruge uden for en undervisningssituation.

PERSPEKT 2.0 – MODUL IIIARBÆJDSARK 16.1

dcum

danskcenter forundervisningsmiljø

Din egen evaluering af Perspekt 2.0, modul III:

Nu har du arbejdet med udvikling af personlige, sociale og emotionelle færdigheder. Formålet med denne opgave er, at du kan tænke over, hvad du har fået ud af undervisningen:

Opgave

Nævn en øvelse, der har gjort indtryk på dig

Forklar, hvorfor du tror, den gjorde indtryk på dig.

Beskriv, hvad du har fået ud af den.

Kan du forklare en situation, hvor du kan bruge det, du har lært?

Arbejdsark 16.1

16.3 Opfølgning på egenvurdering

Individuel øvelse

Uddel elevernes egenvurdering fra kapitel 1. Eleverne skal nu forholde sig til det, de skrev i begyndelsen af forløbet. Overskrifterne er:

- Jeg er god til
- Jeg gør mig umage med
- Jeg har øvet mig på
- Jeg øver mig lige nu på
- Jeg vil gerne blive bedre til

Bed eleverne se på det, de tidligere har skrevet. Ville de skrive det samme i dag?

Uddel et nyt papir (arbejdsark 16.2). Bed eleverne færdiggøre sætningerne igen med særligt fokus på dem selv i forhold til det fællesskab, de er en del af, altså klassen. Særligt de tre sidste sætninger bør føre til refleksion over udbyttet af undervisningen.

Det vil være hensigtsmæssigt, at klassen, efter det afsluttede Perspekt-forløb, kigger på den klasseaf-tale, de udarbejdede i den første Perspekt-lektion, og ser, om der er noget de ønsker at ændre eller tilføje. Hvis der er tid til det, kan dette påbegyndes nu eller det kan vente til en anden anledning.

Det vigtige er, at eleverne oplever, at indholdet i Perspekt-undervisningen er noget, de kan bruge fremadrettet, både sammen og hver for sig.

Arbejdsark 16.2

PERSPEKT 2.0 – MODUL IIIARBÆJDSARK 16.2

dcum

danskcenter forundervisningsmiljø

Egenvurdering - Perspekt 2.0, modul III

Date: _____Navn: _____

I begyndelsen af forløbet med Perspekt lavede du en 'Egenvurdering'. Den får du nu af din lærer. Nu skal du kigge på forløbet med Perspekt generelt. Kan du se, at du har udviklet dig? Har dit mål ændret sig? Hvorfor/Hvorfor ikke? Prøv at beskrive, hvordan du kan se, at du har udviklet dig. Hvad vil du øve dig på fremover og hvordan?

Du skal gøre nedenstående sætninger færdige:

Jeg er god til _____

Jeg gør mig umage med _____

Jeg har øvet mig på _____

Jeg øver mig lige nu på _____

Jeg vil gerne blive bedre til _____

Prøv at sammenligne det, du nu har skrevet, med det, du skrev i begyndelsen af Perspekt-forløbet. Kan du se, at du har udviklet dig? Har dit mål ændret sig? Hvorfor/Hvorfor ikke? Prøv at beskrive, hvordan du kan se, at du har udviklet dig. Hvad vil du øve dig på fremover og hvordan?

114 | 115

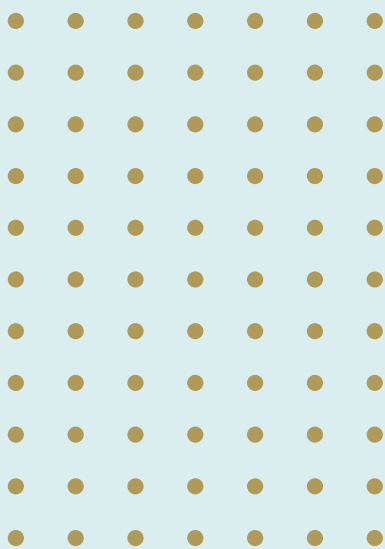

DANSK CENTER FOR
UNDERVISNINGSMILJØ
Viden til praksis

dcum.dk

DCUM er et uafhængigt statsligt center, der skal medvirke til at sikre og udvikle et godt undervisningsmiljø på uddannelsessteder og et godt børnemiljø i dagtilbud.

ROCKWOOL
FONDEN

Intervention